

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till komplettering av strafflagen med stadganden om narkotikabrott

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I dag ingår stadgandena om narkotikabrott i narkotikalagen. De motsvarar inte de allmänna principer som följts i totalrevideringen av strafflagen. I propositionen föreslås att straffstadgandena överförs från narkotikalagen till strafflagen. Till strafflagen fogas då ett 47 kap. om narkotikabrott.

Finland har undertecknat Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen som antogs i Wien 1988. Syftet med konventionen är att effektivisera det internationella samarbetet för att stoppa den illegala narkotikahandeln. Den medför en skyldighet att göra vissa gärningar som främjar narkotikabrott och upprätthåller narkotikahandlingen straffbara i större utsträckning än enligt vår nuvarande lag. Rekvisiten för narkotikabrott måste därför kompletteras.

Brottsrekvisiten skrivs enligt den praxis som följts i totalrevideringen av strafflagen så att de blir mera exakta än tidigare. Grundbrottet är narkotikabrott, som innebär olaglig tillverkning, införsel, utförsel, transport, distribution, innehav och bruk. I rekvisiten för grovt narkotikabrott uppräknas kvalificeringsgrunderna på ett uttömmande sätt.

Wienkonventionens skyldigheter beaktas i stadgandena om förberedelse till och främjande av narkotikabrott. Konventionen ålägger också parterna att kriminalisera penningtvätt, vilket föreslås ske så att häleribrottet i 32 kap. strafflagen utsträcks att gälla även dessa fall. Till förteckningen över brott i den paragraf i 16 kap. strafflagen som gäller underlåtenhet att anmäla grovt brott fogas grovt narkotikabrott.

Minimistraffet för grovt narkotikabrott höjs till ett år och maximistraffet förblir fängelse i 10 år. Stadgandena om förverkandepåföljder förnyas enligt de principer som följts vid totalrevideringen av strafflagen.

En proposition med förslag till ny narkotikalag kommer att föreläggas riksdagen så att den kan behandlas samtidigt med denna proposition. Innan Wienkonventionen ratificeras måste också vissa andra stadganden revideras.

I fråga om penningtvätt ansluter sig förslaget till avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av 1993.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	9. Övriga omständigheter som inverkar på propositionen	16
1. Propositionens syften	3	9.1. Propositionens förhållande till totalrevideringen av strafflagen	16
2. Nuläget	4	9.2. Propositionens förhållande till EES-avtalet	16
2.1. Den internationella narkotikakontrollen .	4	9.3. Propositionens förhållande till övrig lagstiftning	16
2.2. Den gällande lagstiftningen	6	DETALJMOTIVERING	
2.3. Problem i den gällande lagstiftningen ...	7	1. Motivering till lagförslaget	16
3. Wienkonventionens krav på kriminalisering av narkotikabrott och lagstiftningen i Finland	8	16 kap. Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning	16
3.1. Konventionens innehåll	8	32 kap. Om häleribrott	17
3.2. Den gällande lagstiftningen i Finland och Wienkonventionen	10	47 kap. Om narkotikabrott	19
4. Straffbarheten för bruk av narkotika	12	2. Ikraftträdande	28
5. Lagstiftningen om narkotikabrott utomlands ..	13	LAGTEXT	29
6. Huvudpunkterna i lagförslaget	14	BILAGA	32
7. Ärendets beredning	15	Paralleltext	32
8. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar	15		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens syften

De belopp som är i omlopp inom narkotikahandlingen i världen beräknas vara större än det ekonomiska värdet av omsättningen av de viktigaste legala förnödenheterna inom den internationella handeln. Förenta Nationerna har länge kämpat för att kväva den illegala narkotikahandeln. Det internationella samarbetet har framför allt grundat sig på den allmänna narkotikakonventionen av år 1961 (Single convention on narcotic drugs, 1961, FördrS 43/65) som har ändrats genom ett protokoll av år 1972 (FördrS 42/75). Detta samarbete utvidgades till psykotropa ämnen genom en konvention av år 1971 (Convention on psychotropic substances, FördrS 60/76).

Trots de internationella och nationella ansträngningarna har den illegala narkotikahandeln och den organiserade brottsligheten i samband med den svällt ut. En delorsak till denna utveckling har varit den internationella och nationella kontrollen som har påverkat prisbildningen på narkotika. Narkotika har blivit en vara som kan ge en vinning som inte står i någon proportion till vinsterna inom handeln med lagliga varor. Men kontrollsystemet erbjuder inga effektiva medel att frånta gärningsmännen eller andra som är inblandade i narkotikahandlingen dessa vinster. Ofta har enbart det faktum att vinsterna av den illegala narkotikahandeln finns i ett annat land än det där brottet avslöjats förhindrat att vinsterna förverkats. Därtill upprätthålls narkotikahandlingen av kretsar som utan att själva delta i tillverkningen av och handeln med narkotika fungerar som finansärer eller genom att "tvätta" vinsterna från narkotikahandeln döljer deras brottsliga ursprung.

Den 19 december 1988 antogs i Wien Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen, nedan Wienkonventionen. Denna konvention som kompletterar tidigare konventioner är uttryckligen avsedd att effektivisera det internationella samarbetet för att stoppa narkotikahandlingen. De centrala elementen i konventionen är följande:

— mera exakta skyldigheter till kriminalisering för parterna än enligt de tidigare konventionerna; tanken är att det ingenstans i världen

skall finnas en avkrok där de i konventionen nämnda gärningarna inte bestraffas,

— straffbarheten utsträcks till de kretsar som indirekt medverkar till den illegala narkotikahandeln; särskilt skall straffbarheten utsträckas till hemlighållande eller döljande av vinsternas ursprung, så kallad penningtvätt,

— förverkandepåföljderna effektiveras; det är meningen att vinsterna av narkotikahandeln i vilket land som helst skall kunna konfiskeras hos den som känner till pengarnas olagliga ursprung,

— internationell konfiskation: som en ny form av internationellt samarbete införs ett system enligt vilket en stat, där det finns vinster från narkotikahandel, på begäran av en annan stat är skyldig att vidta åtgärder för att konfiskera dem,

— ett effektiviserat system för utlämning: på samma sätt som vid vissa andra internationella brott är den stat till vilken en begäran om utlämning av en narkotikabrottsling har gjorts skyldig att antingen utlämna honom eller att överväga åtal mot honom.

Motsvarande skyldigheter som gäller penningtvätt och förverkandepåföljder finns också i Europarådets konfiskationskonvention av år 1990, som Finland har undertecknat i september 1991. EG-rådets direktiv av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (91/308/EEG), nedan penningtvättdirektivet, kommer enligt avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) också att gälla Finland.

Finland har tills vidare stått i utkanten av den internationella narkotikahandeln, och våra narkotikaproblem bedöms som relativt lindriga, t.o.m enligt nordiska mått. Men det kan befaras att läget försämrats då Finland knyts närmare till det europeiska ekonomiska samarbetet. Dessutom förpliktar konventionen också de länder som inte själva har sådana narkotikaproblem att det krävs ändringar i lagstiftningen och kontrollsystemet att ändra sitt system i enlighet med konventionen. Annars blir det enklaver med luckor i lagstiftningen som den rörliga internationella narkotikahandeln försöker utnyttja.

Syftet med propositionen är att förnya stad-

gandena om narkotikabrott så att Finlands skyldigheter enligt konventionen uppfylls.

Också nationellt är det viktigt att narkotikaproblemet i Finland förblir så litet som möjligt och om möjligt till och med minskar från dagens nivå. Här har dock andra åtgärder än de som nämns i propositionen större betydelse. Det straffrättsliga systemet har dock en viktig uppgift bland de åtgärder som syftar till att bekämpa narkotika.

Vid totalrevideringen av strafflagen har man gått in för principen att alla de straffstadganden som innebär hot om fängelsestraff om möjligt skall placeras i strafflagen. Det är särskilt viktigt att denna princip följs då det gäller narkotikabrott, eftersom de är en central del av vår tids kriminalitet och kan leda till mycket stränga straff. Genom att justera stadgandena om narkotikabrott som en del av totalrevideringen av strafflagen vill man få dem att bättre stämma överens med de straffrättsliga principerna, anpassa straffnivån för olika gärningar både sinsemellan och till straffen för andra brott och inrikta straffbarheten på ett kriminalpolitiskt ändamålsenligt sätt.

2. Nuläget

2.1. Den internationella narkotikakontrollen

Det finns många ämnen som inverkar berusande på människans medvetande och många ämnen kan ge en känsla av välbefinnande som leder till någon grad av beroende av dessa ämnen. Inom olika kulturer godkänner man i varierande mån vissa ämnen som påverkar medvetandet, medan man fördömer andra. Utom alkohol har de viktigaste rusmedlen varit opium, cannabis och kokablad. Dessa har i årtusenden använts för religiösa, medicinska och sociala ändamål och som avslappnande medel för att uppnå ett berusningstillstånd.

Så länge dessa ämnen har använts har de också kontrollerats. Den mest traditionella formen av kontroll har varit en inofficiell social kontroll i samband med bruket, men redan mycket tidigt har det förekommit former av statlig kontroll, både som försök att begränsa användningen och ofta som en näringspolitisk reglering av produktionen.

För olika kulturer är det typiskt att man använder något visst godkänt rusmedel. Kontrollåtgärderna har gällt andra rusmedel. Ru-

smedelsproblemet och -kontrollen har därför alltid i högsta grad varit en internationell fråga och haft att göra med överföringen av främmande rusmedel från ett land till ett annat. Den internationella kontrollen kan anses ha börjat i och med den internationella opiumkonventionen som undertecknades i Haag 1912. Då var det inte bara fråga om att bekämpa opium utan också om stormakternas kamp om herraväldet över handeln med Kina.

Metoderna för att utvinna de verksamma ämnena ur växter som innehåller narkotiska ämnen, såsom morfin och kodein ur råopium och kokain ur kokablad, utvecklades på 1800-talet. Samtidigt fick preparaten kraftigare verkan. Senare utvecklades metoder att framställa narkotika till och med helt syntetiskt, både som psykofarmaka, som också fann sin väg till missbrukarna, och som preparat avsedda enbart för den illegala marknaden.

Grunden för den nuvarande narkotikakontrollen är den allmänna narkotikakonventionen av år 1961. Den inriktar sig särskilt på rusmedel som är främmande för de industrialiserade ländernas alkoholkultur: opium, cannabisprodukter och kokain, vilka i oförädlad form traditionellt används i andra kulturer, och på derivat av dessa. De olika slagen av narkotika finns uppräknade i förteckningar i bilagor till konventionen. Förteckningarna har senare kompletterats med syntetiska preparat. Syftet med konventionen har varit att begränsa produktionen, handeln och bruket av narkotiska ämnen till enbart medicinska och vetenskapliga ändamål. Flera länder som producerar ovan nämnda växter har anslutit sig till konventionen med en reservation för den traditionella användningen av dessa produkter.

Konventionen angående psykotropiska ämnen som antogs 1971 balanserar förhållandet mellan de industrialiserade och de icke-industrialiserade länderna i den internationella narkotikapolitiken. Konventionen gäller psykofarmaka som produceras i de industrialiserade länderna och som har samma verkningar som de ämnen som den allmänna narkotikakonventionen avser. Den gäller bl.a. amfetamin och besläktade ämnen samt barbiturater.

Förteckningar i bilagorna till vardera konventionen har flera gånger kompletterats. Både kompletteringarna och besluten om de ämnen som från början ingått i förteckningarna har varit baserade på kompromisser till följd av de olika staternas divergerande intressen. Inte

heller i dag ingår den västliga världens viktigaste njutningsämnen som påverkar det centrala nervsystemet, såsom alkohol, kaffe och tobak, i konventionerna, trots att de har egenskaper som skulle motivera att de hörde till de ämnen som kontrolleras.

Det mest väsentliga i konventionerna är det internationella kontrollsystemet, genom vilket man strävar att begränsa illegal produktion, handel och användning av de uppräknade ämnena. Detta gäller särskilt konventionen angående psykotropiska ämnen, då de ämnen som avses där vanligen har en allmänt accepterad medicinsk användning, men också narkotikakonventionen, då flera av de ämnen som avses där också har medicinsk användning. Med undantag av LSD och vissa andra s.k. hallucinogener förutsätter konventionerna inte heller ett totalförbud. Produktion av narkotika och psykotropa medel för medicinska ändamål är tillåten. Konventionerna förpliktar inte heller att helt förbjuda produktionen av t.ex. cannabis, opium och vissa hallucinoger för andra ändamål.

Konventionen angående psykotropiska ämnen förpliktar inte att förbjuda innehav av ämnena, vilket däremot narkotikakonventionen gör. Ingendera konventionen förpliktar att kriminalisera bruk. Narkotikakonventionen har i allmänhet tolkats så att den inte som sådan förpliktar att kriminalisera innehav av de i konventionen avsedda ämnena för eget bruk.

Wienkonventionen åsidosätter inte dessa äldre konventioner, utan den kompletterar dem. Den viktigaste nyheten i konventionen är det effektiverade internationella samarbetet mot illegal handel. Också de tidigare konventionerna hade förpliktat till kriminalisering av illegal produktion och handel i strid med konventionerna. Åtgärderna har åtminstone inte visat sig tillräckligt effektiva, eftersom den illegala handeln har blivit allt mera organiserad och yrkesmässig under den tid konventionerna varit i kraft. Kokain, heroin och amfetamin produceras i stor skala i illegala fabriker.

I Wienkonventionen riktas de straffrättsliga åtgärderna särskilt mot tre grupper. Hit hör för det första alla som direkt deltar i den illegala handeln och som avsågs redan i de tidigare konventionerna. Denna grupp har utvidgats att omfatta alla som organiserar, leder, finansierar eller på annat sätt genom sin verksamhet främjar den illegala handeln. För det andra har man i konventionen kommit överens om åtgär-

der mot dem som distribuerar råvaror som används i den illegala produktionen och för det tredje mot dem som döljer eller "tvättar" vinsterna från narkotikahandeln.

Konventionen innehåller inte bara mer exakta och fullständigare förpliktelser i fråga om kriminalisering utan den betonar också förverkandet av de olagliga vinsterna, och som en ny form av internationellt rättsligt samarbete införs en skyldighet för parterna att på begäran av en annan stat konfiskera de olagliga vinster som finns på dess territorium. En motsvarande förpliktelse har senare tagits in också i Europarådets konfiskationskonvention.

Konventionen innehåller också bestämmelser som skall effektivisera det straffrättsliga systemet, polisutredningen och det internationella samarbetet och kontrollen.

I samband med beredningen av konventionen krävde vissa s.k. producentländer att också bruket borde kriminaliseras. Genom detta krav ville man betona att efterfrågan är en lika viktig del av narkotikahandeln som utbudet, och att de s.k. användarländerna är skyldiga att minska världens narkotikaproblem genom att påverka efterfrågan i sina egna länder. Trots att kravet inte godtogs betonades vikten av att efterfrågan begränsas i flera punkter i konventionen. Däremot togs i konventionen in en lindring av bestämmelserna om producentländernas skyldigheter som nu entydigt tillåter odling av bl.a. kokablad, opium och cannabis för traditionellt bruk.

Den ovan beskrivna internationella regleringen av narkotika och psykotropa ämnen utgör den grund på vilken den nationella lagstiftningen måste bygga, även om den i flera avseenden lämnar ett avsevärt nationellt spelrum. Finland förpliktas därtill av det nordiska samarbetet, vilket innebär att vår lagstiftning bör motsvara lagstiftningen i de andra nordiska länderna så långt det är möjligt.

Narkotikaproblemet varierar från land till land. I vissa producentländer, där bruket av narkotika fortfarande styrs av traditionen, betraktas bruket i sig inte som något problem. Däremot kan landet ha problem med att det utöver odlingen för det traditionella bruket har uppstått odling för den internationella marknaden. I extrema fall kan inkomsterna av denna olagliga odling rubba landets lagliga samhällsordning. I vissa länder är det varken produktionen eller konsumtionen som medför problem, utan de illegala narkotikatransporter-

na genom landet. Finland hör till de länder där narkotikaproblemet främst gäller bruket av narkotika. Internationellt sett är våra problem dock små också i detta avseende.

Denna proposition gäller inte problemet med bruk av narkotika i vårt land utom vad beträffar den straffrättsliga regleringen av den illegala marknaden. Vården av missbrukarna av rusmedel grundar sig på lagen om missbrukarvård (41/86) från år 1986, och i den föreslås i detta sammanhang inga ändringar. Frågan om att ersätta straffen med vård t.ex. enligt den kontraktsvårdmodell som införts i Sverige är ett mera omfattande problem inom det straffrättsliga sanktionssystemet och måste utredas separat.

Wienkonventionen uppmanar genom principiella uttalanden parterna till åtgärder för att begränsa efterfrågan. Det är viktigt att betona att narkotikahandlingen inte enbart beror av utbudet, utan lika mycket av efterfrågan. Man försöker påverka efterfrågan genom att kriminalisera bruket. Den kan dock påverkas minst lika mycket på andra sätt. Bland de viktigaste kan nämnas upplysning som skapar en negativ attityd till narkotika, och socialpolitiska åtgärder som minskar behovet av avslappning genom medel som påverkar det centrala nervsystemet eller behovet att med hjälp av narkotika fly vardagen, personliga motgångar, ångest eller smärta.

2.2. Den gällande lagstiftningen

Den gällande narkotikalagen (41/72) är från år 1972. I 1 § 1 mom. stadgas att med narkotiska ämnen avses sådana ämnen och tillverkningar som faller under narkotikakonventionerna och i enlighet med vad som stadgas genom förordning även andra ämnen med bedövande eller därmed jämförbar verkan. I narkotikaförordningen (282/81) finns sedan förteckningar över de ämnen som faller under allmänna narkotikakonventionen och konventionen angående psykotropiska ämnen samt vissa andra bedövande ämnen. Förteckningarna har kompletterats några gånger.

I 1 § 2 mom. stadgas att genom förordning kan införsel, utförsel och tillverkning av samt handel med de i 1 mom. avsedda ämnena förbjudas och andra begränsande bestämmelser ges. Enligt förordningens 2 § är produktion, tillverkning, import, export, distribution, bruk

och innehav av samt handel med narkotika för andra än medicinska och vetenskapliga ändamål samt för ändamål som främjar utredning av narkotikabrott förbjudna. För tillverkning, import och export av narkotika för medicinska och vetenskapliga ändamål samt för ändamål som främjar utredning av narkotikabrott krävs tillstånd av social- och hälsostyrelsen. Förordningen innehåller detaljerade stadganden om tillståndsförfarandet, vilket varierar beroende på i vilken förteckning narkotikan i fråga finns upptagen. I förordningens 4 § preciseras vad som avses med tillverkning och produktion.

Grundstadgandet beträffande narkotikabrott finns i lagens 2 §. Där sägs att med fängelse i högst två år eller böter skall bestraffas den som olovligen tillverkar eller låter tillverka, transporterar, utbjuder till salu, köper, säljer, förmedlar eller på annat sätt distribuerar narkotika eller gör försök därtill eller innehar narkotika eller använder sådan eller överlåter läkarrecept eller annan handling som berättigar till erhållande av narkotika.

Lagens 3 § stadgar om grovt narkotikabrott. Straffskalan är fängelse i minst sex månader och högst tio år. Som exempel på omständigheter som gör ett narkotikabrott grovt nämns att verksamheten är omfattande eller yrkesmässig, att narkotikan är särskilt farlig eller skadlig eller att det är fråga om en ansenlig mängd narkotika. För att stadgandet skall tillämpas måste handlingen som helhet anses såsom grov. En handling kan anses såsom grov också i andra fall än de som nämns som exempel.

Lagens 4 § stadgar om förberedelse till grovt narkotikabrott. Med det förstås anskaffning av hjälpmedel eller överlåtande, förmedling eller mottagande av pengar eller varor i syfte att föröva ett grovt narkotikabrott. Straffskalan är densamma som för narkotikabrott.

I 5 § stadgas om narkotikasmuggling och grov narkotikasmuggling. Straffskalorna och kvalificeringsgrunderna för grov narkotikasmuggling är desamma som för narkotikabrott och grovt narkotikabrott.

I 6 § stadgas om narkotikaförseelse. Härmed förstås överträdelse av narkotikalagen och de stadganden som utfärdats med stöd av den på annat sätt än vad som nämns i de ovan nämnda straffstadgandena. Straffet är böter.

I 7 § stadgas om förverkandepåföljd, i 8 § om förstörande av narkotika som tagits i beslag och 9 § är ett specialstadgande om sammanträffande av brott.

2.3. Problem i den gällande lagstiftningen

Med tanke på narkotikaövervakningen och kontrollen av narkotikabrottsligheten har den gällande lagstiftningen fungerat väl. Ur straffrättslig synvinkel kan lagen däremot inte anses vara lyckad enligt nuvarande uppfattningar.

Redan lagens grundlösning kan kritiseras. Lagen ger endast rätt att förbjuda införsel, utförsel och tillverkning av samt handel med narkotika. Själva förbudet finns först i förordningens bilaga. Dessa förteckningar publiceras inte i lagboken, och den som inte är insatt i saken kan knappast förstå de kemiska benämningar och formler som används i förteckningarna. Detta beror i stor utsträckning på att man i de internationella konventioner på vilka lagen bygger, använder dessa svårförståeliga förteckningar, som ännu därtill då och då kompletteras. I förordningens förteckningar ingår också andra ämnen än i de internationella förteckningarna, vilket är möjligt enligt delegeringsstadgandet i lagen.

I dag är det oklart vad som avses med narkotika. Ett narkotiskt ämne är ett ämne som finns upptaget i förteckningarna i förordningens bilaga. Dessa förteckningar publiceras inte i lagboken, och den som inte är insatt i saken kan knappast förstå de kemiska benämningar och formler som används i förteckningarna. Detta beror i stor utsträckning på att man i de internationella konventioner på vilka lagen bygger, använder dessa svårförståeliga förteckningar, som ännu därtill då och då kompletteras. I förordningens förteckningar ingår också andra ämnen än i de internationella förteckningarna, vilket är möjligt enligt delegeringsstadgandet i lagen.

Då narkotikakontrollen grundar sig på internationella avtal är det motiverat att som narkotiska och psykotropa ämnen betrakta endast de ämnen som godkänts som sådana genom internationella beslut. Den internationella förteckningen borde inte kompletteras genom inhemska beslut. Om övervakningen av andra ämnen kräver straffrättslig reglering, måste dessa stadganden placeras på annat håll än i samband med narkotikabrotten. Nationella kompletteringar gör bara definitionen av narkotika ännu oklarare än förut. Många ämnen kunde helt regleras t.ex. genom stadganden i läkemedelslagen (359/87) eller kemikalielagen (744/89), vilka kan medföra bötesstraff. De tekniska lösningsmedlen, av vilka många kan användas som rusmedel, kan inte jämföras med narkotika då det gäller straffregleringen. Dessutom kräver Wienkonventionen kontroll av vissa sådana ämnen som inte i sig själva är narkotika men som används vid

tillverkning av narkotika. Denna övervakning måste få stöd av stadganden som kompletterar stadgandena om narkotikabrott, om t.ex. anmälningsskyldighet, men det är inte skäl att placera dem i kapitlet om narkotikabrott i strafflagen.

Straffansvaret har utvidgats genom förordningen. T.ex. definitionen av begreppet tillverkning som hämtats från narkotikakonventionen är mera omfattande än vad man i dagligt språkbruk förstår med begreppet. Dessutom lämnar förhållandet mellan lagens och förordningens terminologi och den internationella konventionen det öppet för tolkning om det i Finland är straffbart att odla växter innehållande narkotiska ämnen. Narkotikakonventionen gör en klar skillnad mellan tillverkning (manufacture) och odling (cultivation). Då tillverkning i förordningen ordagrant har definierats på samma sätt som i narkotikakonventionen, kan man knappast tolka saken så att tillverkning enligt lagen täcker också odling. Trots det förpliktar narkotikakonventionen vårt land att straffbelägga olaglig odling. Frågan ansågs kanske inte på sin tid så viktig, eftersom man tänkte att det inte skulle vara möjligt att odla växter innehållande narkotiska ämnen i Finland. Detta har dock visat sig åtminstone i viss mån möjligt också i Finlands klimat. Dessutom kan det internationella samarbetet leda till att man i Finland måste lagföra personer som har odlat sådana växter utomlands.

I brottsrekvisitet för grovt narkotikabrott nämns endast exempel på omständigheter som kan göra ett narkotikabrott grovt. Detta är inte tillfredsställande med tanke på rättssäkerheten. Enligt den linje som följts vid totalrevideringen av strafflagen måste kvalificeringsgrunderna räknas upp uttömmande i brottsbeskrivningen.

De nuvarande straffstadgandena är inkonsekventa också i vissa andra avseenden. Smuggling är ett separat brott medan transport straffas som narkotikabrott. Det är inte ändamålsenligt att det finns separat reglering om smuggling, särskilt som straffskalorna ändå inte avviker från varandra. Förberedelse till grovt narkotikabrott avser inte enbart förberedelse i ordets normala straffrättsliga bemärkelse, dvs. verksamhet som föregår försök, utan också finansiering, som är ett slag av delaktighet. Som narkotikabrott räknas att man låter tillverka narkotika, och här är förhållandet till straffrättslig delaktighet oklart.

Den nuvarande förverkandepåföljden innehåller tydliga drag av straff. Enligt den linje som följts vid totalrevideringen av strafflagen skall för straffändamål dock användas endast straff, och förverkandepåföljder skall användas endast som säkerhetsåtgärder.

3. Wienkonventionens krav på kriminalisering av narkotikabrott och lagstiftningen i Finland

3.1. Konventionens innehåll

Wienkonventionen preciserar skyldigheterna enligt de tidigare konventionerna att straffbelägga narkotikabrott. I vissa avseenden utvidgas dessa skyldigheter. Stadganden om dem ingår i artikel 3, som i vissa avseenden kompletteras av bl.a. definitionsstadgandena (artikel 1), vissa andra artiklar och de tidigare konventionerna. I många sammanhang hänvisas det till att det förfarande som straffbeläggs bör strida mot allmänna narkotikakonventionen eller konventionen angående psykotropiska ämnen.

Skyldigheterna avviker avsevärt från varandra beroende på i vilken mån de tillåter nationella lösningar. Gemensamt för alla skyldigheter är dock att de endast gäller kriminalisering av uppsåtliga gärningar och att alla skyldigheter tekniskt kan genomföras så att man går in för lösningar som passar in i den nationella rättsordningen (artikel 3.11).

Artikel 3, punkterna 1 a och b tillåter inga nationella avvikelser. Enligt punkt a skall följande gärningar straffbeläggas:

1) produktion, tillverkning, extraktion, beredning, erbjudande, utbudande till försäljning, distribution, försäljning, överlåtelse av varje slag, förmedling, försändelse, transitering, transport, import och export av narkotika eller psykotropa ämnen;

2) odling av opiumvallmo, kokabuske eller hampa i avsikt att framställa narkotika i strid med bestämmelserna i 1961 års konvention och 1961 års konvention med ändringar;

3) innehav eller köp av narkotika eller psykotropa ämnen för varje under punkt 1 ovan utpräknad verksamhet;

4) tillverkning, transport eller distribution av utrustning, material eller ämnen upptagna i förteckning I och II med vetskap om att de

skall användas i eller för olaglig odling, produktion eller framställning av narkotika eller psykotropa ämnen;

5) organiserande, ledande eller finansiering av något av de i 1, 2, 3 och 4 angivna brotten.

Motsvarande skyldigheter till kriminalisering ingick redan i den tidigare allmänna narkotikakonventionen, även om skyldigheterna där begränsades av uttrycket "under iakttagande av konstitutionella principer". Därtill har odling nu upptagits som en egen punkt och därmed är skyldigheten strängare än tidigare. Samtidigt legaliseras i artikel 14 odling för sådan traditionell användning för vilken det finns historiska belegg. Innehav och köp har särskilts från den allmänna förteckningen över gärningar i narkotikakonventionen så att de gäller endast syften som anges i punkt 1. Straffbarheten för tillverkning, transport och distribution av utrustning, material eller ämnen som enligt denna konvention skall övervakas preciserar den tidigare allmänna skyldigheten som gällt kriminalisering av förberedelse. Likaså är straffbeläggningen av organiserande, ledande och finansiering en mera exakt och skärpt skyldighet i jämförelse med den punkt i narkotikakonventionen som gäller delaktighet och finansieringsoperationer. Skyldigheten följer konventionens allmänna linje, som uttryckligen betonar det förkastliga i den verksamhet som olika instanser som främjar narkotikahandlingen bedriver.

Skyldigheterna enligt artikel 3.1 b är däremot helt nya. De innebär en skyldighet att straffbelägga följande förfaranden som främjar narkotikahandlingen:

1) omvandling eller överlåtelse av egendom med vetskap om att den härrör från ett eller flera brott enligt punkt a eller från delaktighet i sådant eller sådana brott, om det sker för att dölja eller maskera egendomens olagliga ursprung eller för att bistå en person som är delaktig i brottet eller brotten att undandra sig de rättsliga följderna av sina handlingar, och

2) döljande eller maskering av egendomens rätta art eller ursprung, av dess belägenhet eller förfogandet över den eller dess förflyttning eller av äganderätten eller andra rättigheter till den med vetskap om att egendomen härrör från ett eller flera brott enligt punkt a eller från delaktighet i sådana brott.

Motsvarande skyldigheter har senare tagits in också i Europarådets konfiskationskonvention.

I vardera fallet är det frågan om gärningar med karaktären av befattningstagande. De har att göra med frågan om penningtvätt. I många länder avviker konfiskationssystemet från det finska systemet däri att konfiskationen endast kan gälla just den egendom som bevisligen härrör från ett brott. I praktiken iakttas i allmänhet en regel enligt vilken lagligen förvärvad egendom är skyddad mot konfiskation, varvid också den åtalade kan ha bevisbördan i fråga om egendomens lagliga ursprung. Dessa system förutsätter i allmänhet dessutom att den som konfiskationen riktas mot måste kunna dömas till straff. Härav följer att medel som förvärvats genom narkotikabrott kan undandras konfiskation genom att dölja att de härrör från brott. Denna penningtvätt, där allmänt använda metoder är olika ekonomiska avtal, köp, placeringar osv., är en väsentlig del av narkotikahanteringen.

I det finska konfiskationssystemet, där egendomens värde döms förverkat och vilken gärningsmannen tillhörig egendom som helst kan utmätas, är penningtvätten i ovanstående bemärkelse inget problem. Men också hos oss uppstår problem om de medel som förvärvats genom narkotikabrott göms utomlands eller från andra länder i Finland i bankerna i skydd av banksekretessen eller t.ex. i höga livförsäkringar, privata lån m.m. De som deltar i sådana förfaranden kan på samma sätt främja narkotikahanteringen som de som deltar i den egentliga penningtvätten.

Konventionen medför inte en skyldighet att straffa oaktsam finansiering, t.ex. främjande av narkotikabrott genom att utlåna medel utan att utreda vad de skall användas till. Den innebär inte heller att narkotikabrottslingar skall utsättas för en mera långtgående ekonomisk isole-ring än vad storleken av vinningen av brottet förutsätter. Detta framgår av artikel 5 som gäller konfiskation och som skall beaktas vid tolkningen av dessa kriminaliserings-skyldighe-ter.

Följande skyldigheter i artikel 3, stycke 1 punkt c i konventionen gäller också kriminali-sering och de skall genomföras i den omfattning som de konstitutionella principerna och grundbegreppen i rättsordningen det tillåter:

1) förvärv, innehav eller användning av egendom om gärningsmannen vid mottagandet kände till att egendomen härrörde från ett eller flera av de brott som anges under punkt a eller från delaktighet i sådant eller sådana brott,

2) innehav av utrustning, material eller ämnen angivna i förteckning I eller II med vetskap om att de används eller skall användas i eller för olaglig odling, produktion eller framställning av narkotika eller psykotropa ämnen,

3) att offentligt uppmana eller söka förleda andra, på vilket sätt det vara må, att begå brott som anges i denna artikel eller att olagligen använda narkotika eller psykotropa ämnen, och

4) delaktighet i brott som anges i denna artikel, samverkan eller sammansvärjning i avsikt att begå sådana brott, försök att begå eller medhjälp eller bistånd till, främjande av eller råd för genomförandet av sådant brott.

Enligt artikel 3 stycke 2 i konventionen skall innehav, införskaffning eller odling av narkotika eller psykotropa ämnen för personligt bruk i strid med narkotikakonventionen eller psykotropkonventionen straffbeläggas. Också denna skyldighet lindras av en hänvisning till konstitutionella principer och grundbegreppen i rättsordningen. Detta nämns dock separat därför att det till följd av en kompromiss i denna punkt också finns en hänvisning till de tidigare konventionerna, vilka i detta avseende har tolkats på olika sätt.

Vidare ingår i artikel 3 bestämmelser om att — uppsåt får härledas från yttre faktiska omständigheter,

— graden av straff skall bestämmas med hänsyn till brottens allvarliga art, och straffen kan således innebära frihetsberövande, ekonomiska sanktioner och konfiskation,

— vid sidan av straffen kan användas rehabiliteringsåtgärder och vid lindriga brott kan som alternativ till straff användas t.ex. behandling av narkotikamissbrukare,

— domstolarna bör som grunder för skärpning av straffet kunna beakta vissa uppräknade omständigheter, och dessa skall beaktas också i beslut om villkorlig frigivning; likaså skall brottets allvarliga art beaktas vid beslut om villkorlig frigivning,

— i tillämpliga fall skall en exceptionellt lång preskriptionstid användas, om gärningsmannen har undandragit sig lagföring.

Vidare konstateras att de i artikeln angivna brotten inte får anses som skattebrott, politiska brott eller brott med politiska motiv.

Artikel 4 i konventionen gäller straffrättslig jurisdiktion. Syftet med skyldigheterna enligt denna artikel är att garantera att staten har straffrättslig domsrätt i de situationer då ett

narkotikabrott har begåtts utanför dess territorium och den inte utlämnar gärningsmannen.

I artikel 5 i konventionen åläggs parterna nya skyldigheter att konfiskera egendom som har samband med narkotikabrott. Enligt punkt 1 skall man konfiskera:

1) vinning som härrör från brott enligt artikel 3.1 eller egendom motsvarande värdet av sådan vinning, och

2) narkotika och psykotropa ämnen, material och utrustning eller andra hjälpmedel som använts eller varit avsedda att användas på något sätt vid brott enligt artikel 3.1.

Om vinningen har omvandlats eller omsatts till annan egendom skall den enligt artikel 5.6 konfiskeras i stället för den ursprungliga vinningen. Också intäkter eller annat utbyte som härrör från vinningen skall konfiskeras. Därtill ingår i artikel 5 många bestämmelser om verkställighet av konfiskation.

3.2. Den gällande lagstiftningen i Finland och Wienkonventionen

Vår nuvarande lagstiftning uppfyller i huvudsak Wienkonventionens förpliktelser. Det är naturligt att också den nya lagstiftningen måste uppfylla dem.

De kriminaliseringsskyldigheter som har att göra med produktion, handel och distribution (artikel 3.1 a i) är redan uppfyllda. Det är skäl att i de nya brottsrekvisiten precisera straffbarheten för odling så att den motsvarar ovan nämnda skyldighet (artikel 3.1 a ii). Det är fråga om en teknisk ändring. Uppenbarligen är det också enligt den nuvarande lagen meningen att odling skall vara straffbar. Innehav och förvärv av narkotika och psykotropa ämnen är redan nu utan undantag straffbart, och det finns ingen anledning att överväga en begränsning av straffbarheten från vad konventionen (artikel 3.1 a iii) ovillkorligen kräver.

Däremot uppfyller vår nuvarande lagstiftning endast delvis den skyldighet som gäller kriminalisering av tillverkning, transport eller distribution av utrustning, material eller ämnen, upptagna i förteckning I och II, med vetskap om att de skall användas i eller för olaglig produktion av narkotika eller psykotropa ämnen (artikel 3.1 a iv). I dag är endast förberedelse till grovt narkotikabrott straffbar, och då också mera begränsat än vad den nya konventionen kräver. Utom i samband med

narkotikabrott kan problem också uppstå i samband med smuggling, och förberedelse till smuggling är inte i något avseende straffbart.

De skyldigheter som gäller kriminalisering av organiserande, ledande och finansiering (artikel 3.1 a v) uppfylls i allmänhet genom de allmänna stadgandena om delaktighet. Dessutom nämns i dag bland rekvisiten för förberedelse till grovt narkotikabrott som handlingssätt överlåtelse, förmedling eller mottagande av penningar. Enbart finansiering är inte alltid anstiftan, medhjälp eller medgärningsmannaskap. Vår nuvarande lagstiftning uppfyller inte helt konventionens krav, utan finansiering och annat främjande måste kriminaliseras i den omfattning som konventionen kräver.

Den skyldighet som gäller kriminalisering av befattningstagande med medel som härrör från ett narkotikabrott har i artikel 3.1 b i begränsats till att åtgärderna vidtas för att dölja eller maskera egendomens olagliga ursprung eller för att bistå en person som är delaktig i brottet att undandra sig de rättsliga följderna av brottet.

Om delaktighet i efterhand stadgas i dag endast i 16 kap. 20 § strafflagen. Enligt denna paragraf kan den som hjälpt en förbrytare att dölja ett brott eller att undanröja bevis bli dömd för gynnande av brott. De medel som förvärvats genom narkotikabrott är ofta bevis på brottet, och döljande av dem är att betrakta som hjälp av dölja ett brott enligt detta lagrum. Stadgandet om gynnande av brott måste dock anses kräva ett närmare förhållande mellan medhjälparen och gärningsmannen än vad som avses i konventionen. Därför kan stadgandet inte helt anses täcka skyldigheten enligt konventionen. Vår lagstiftning måste kompletteras, även om problemet med penningtvätt i vårt rättssystem inte är likadant som i de konfiskationssystem som bygger på andra principer.

Den andra kriminaliseringsskyldigheten i samband med penningtvätt (artikel 3.1 b ii) gäller döljande eller maskering av den rätta arten och andra motsvarande egenskaper av egendom som förvärvats genom narkotikabrott. Vår nuvarande lagstiftning uppfyller inte denna skyldighet.

De skyldigheter som nämns i artikel 3.1 c i konventionen skall uppfyllas ”med reservation för konstitutionella principer och grundbegreppen i rättsordningen”, vilket medger en nationell prövningsrätt vid implementeringen. I punkt i nämns förvärv, innehav eller använd-

ning av egendom som förvärvats genom narkotikabrott med kännedom om dess ursprung. Ett sådant förfarande är inte enligt vår nuvarande lagstiftning straffbart, förutom som häleri i samband med vissa i lagen nämnda förbrott, och då är det centrala syftet med kriminaliseringen att säkerställa ägarens rätt att återfå den egendom han förlorat genom brottet. Däremot är det inte straffbart att ta befattning med vinningen av t.ex. olaglig försäljning av alkohol eller av ekonomiska brott. Eftersom också gränserna för det straffbara området vid befattning som avses i denna punkt i konventionen skulle vara mycket svåra att dra så att rättssäkerheten inte äventyras, skulle den kriminalisering som konventionen kräver stå i strid med de centrala principerna i vår straffrätt.

Innehav av utrustning, material eller ämnen, angivna i förteckning I eller II, med vetskap om att de används eller skall användas i eller för olaglig odling, produktion eller framställning av narkotika eller psykotropa ämnen (artikel 3.1 c ii) är i dag i allmänhet inte straffbart. Stadgandet om förberedelse till grovt narkotikabrott är bara begränsat tillämpligt här. Då stadgandena om kriminalisering av förberedelse utarbetas så att de uppfyller artikelns ovillkorliga krav, är innehav av utrustning, material eller ämnen, angivna i förteckning I eller II av konventionen, i de flesta fall straffbar medhjälp till förberedelse. Denna punkt kräver knappast kompletterande straffstadganden.

Offentlig uppmaning till brott är straffbar enligt 16 kap. 8 § strafflagen. Detta lagrum uppfyller helt skyldigheten enligt artikel 3.1 c iii i konventionen. Också de skyldigheter som gäller delaktighet och försök (artikel 3.1 c iv) blir i vårt straffrättsliga system tillräckligt uppfyllda. Gärningar av stämplingstyp (enbart en sammanslutning för begående av brott, avtal om begående av brott) har i Finland inte heller i samband med andra internationella konventioner ansetts vara möjliga att kriminalisera (med undantag av stämpling till folkmord). Detta skulle strida mot de centrala principerna i vår straffrätt.

Övriga skyldigheter enligt artikel 3 är i allmänhet sådana att också vår nuvarande lagstiftning tillåter att de tillgodoses i tillräcklig utsträckning, och ny lagstiftning behövs inte. Endast den skyldighet som gäller exceptionellt lång preskriptionstid för brotten (artikel 3.8) är

sådan att principiella skäl förhindrar genomförandet av den. Hos oss har man inte godkänt tanken att preskriptionstiden förlängs om gärningsmannen har undandragit sig lagföring. Denna tanke i kombination med våra relativt långa preskriptionstider skulle innebära att hela grundidén med användningen av preskriptionstider förändras. I ingen händelse är det skäl att införa sådana undantagsarrangemang enbart i samband med narkotikabrott.

Finlands nuvarande stadganden om den territoriella tillämpningen av straffrätten utsträcker behörigheten tom. längre än vad artikel 4 i konventionen förutsätter. Då 1 kap. strafflagen förnyas kommer man att se till att den straffrättsliga behörigheten i vårt land också i framtiden uppfyller konventionens krav.

De förpliktelser som artikel 5 om konfiskation innebär uppfylls till största delen redan enligt vår nuvarande lagstiftning. Den ekonomiska fördel brottet berett förövaren skall dömas förverkad till staten enligt 2 kap. 16 § 1 mom. strafflagen, vilket motsvarar kravet i artikel 5.1 a i konventionen. Narkotika som varit föremål för brott skall enligt 7 § narkotikalagen alltid konfiskeras. I samma lag stadgas separat om förverkande av motorfordon eller annat transportmedel som använts för att begå brottet. I övrigt är konfiskation av medlen för brottets begående beroende av det allmänna stadgandet i 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen. Detta allmänna stadgande är fakultativt och uppfyller därmed inte helt kravet enligt artikel 5 i konventionen, vilket innebär att det behövs ett specialstadgande om konfiskation av utrustning som använts vid narkotikabrott.

Bestämmelsen i artikel 5.6 i konventionen om konfiskering av egendom som ersatt den ursprungliga vinningen, är inte problematisk enligt det finska konfiskationssystemet, eftersom konfiskering av vinningen alltid avser vinningens värde och inte specificerade medel. Däremot tillåter vår nuvarande lagstiftning inte konfiskering av senare, i sig laglig avkastning av medel som förvärvats genom narkotikabrott. Inte heller i samband med andra brott har en sådan konfiskering ansetts vara möjlig. Mot den talar inte bara rättssäkerhetsaspekter utan också bevisningssvårigheter: i de flesta fall är det i det närmaste omöjligt att bevisa att en viss laglig inkomst härrör just från de medel som förvärvats genom brott. Denna bestämmelse i konventionen strider därmed mot principerna i vår gällande straffrätt och den före-

slås inte bli intagen i de nya stadgandena. Frågan kan omprövas då de allmänna konfiskationsstadgandena i strafflagen revideras.

4. Straffbarheten för bruk av narkotika

Sedan 1966 har det i Finland varit straffbart att bruka narkotika. Då fogades genom förordningen om tillämpning av bestämmelserna i 1961 års allmänna narkotikakonvention (514/66) bruk av narkotika till förteckningen över förbjudna verksamhetsformer. Då den nuvarande narkotikalagen från år 1972 stiftades var den största tvistefrågan kriminaliseringen av bruket. I regeringens proposition med förslag till narkotikalag (RP 128/1970 rd) föreslogs inte att bruk skulle vara straffbart. Vid riksdagsbehandlingen blev resultatet dock efter många behandlingsskeden att bruk kriminaliserades; frågan avgjordes slutligen i stora utskottet genom lottning, sedan rösterna hade fallit lika vid omröstning.

Av den diskussion som då fördes i riksdagen framgår att kriminaliseringen av bruk skulle vara ett principiellt förbud, avsett att förstärka de negativa attityderna till narkotika. Tanken var att av narkotika beroende missbrukare i praktiken inte skulle åtalas eller dömas till straff. Det ansågs att de skulle skötas inom vårdsystemet. Till en början var det också mycket vanligt att åtal inte väcktes för enbart bruk av narkotika, eller att om åtal väcktes så dömde domstolen inte ut något straff. Så småningom blev det dock allt mera allmänt att straff dömdes ut för bruk. Under de senaste åren har de allra flesta straffen för narkotikabrott dömts ut på grund av bruk eller innehav.

I olika länder har man löst frågan om kriminalisering av bruk på olika sätt. I de nordiska länderna är bruk straffbart i Island och Norge, och blev det också för några år sedan i Sverige. I Danmark däremot är bruk inte straffbart. Också på andra håll i Europa har man gått in för olika lösningar: t.ex. i Österrike, Frankrike och Schweiz är bruk straffbart, men inte i England, Spanien och Tyskland. Det är svårt att skapa sig en bild av den internationella linjen också därför att i vissa länder är bruk inte straffbart, men brukaren kan dömas till straff för innehav, t.ex. Belgien, medan bruk i andra länder kan vara

straffbart enligt lag, men i praktiken beivras bruk inte, t.ex. Holland.

Det finns vägande skäl som talar för kriminalisering av bruk. Kriminalpolitiskt kan straffbarheten främst motiveras med att samhället på detta sätt klart visar att det inte godkänner bruk av narkotika. Straffens specifika uppgift är att visa vad som är förkastligt, och på detta sätt allmänt påverka medborgarnas moral. Också undersökningar visar att straffbarheten påverkar inställningen till narkotika och fungerar som en broms för användningen. Straffbarheten kan i synnerhet påverka ungdomarnas benägenhet att överhuvudtaget pröva narkotika.

Genom att övervaka missbrukarna har man också ofta kunnat avslöja de vägar på vilka narkotikan når dem. Kriminaliseringen av bruk har därför betydelse också för kontrollen av andra och allvarigare narkotikabrott.

På grund av att narkotikahandeln är internationell är regleringen av efterfrågan också en principiell fråga. Sådana användarländer som Finland har en internationell skyldighet att hålla efterfrågan hemma så liten som möjligt. Det är fel att den straffrättsliga kontrollen skall inriktas endast på produktionen, vars existens i högsta grad är beroende av efterfrågan i användarländerna.

Ytterligare bör det beaktas att bruk enligt vår gällande lag alltid är straffbart. I detta läge skulle också en partiell avkriminalisering av bruk eller en lindring av straffen mycket sannolikt uppfattas som en signal att bruk av narkotika godkänns. Detta åter skulle vara ägnat att öka benägenheten att pröva på narkotika, vilket man på alla sätt bör motverka.

Mot en kriminalisering av bruk har det framförts att straffrätten i allmänhet inte anses kunna användas i sådana fall då en människa skadar eller riskerar bara sin egen hälsa eller sina egna intressen. Vid bruk av narkotika är det just fråga om att skada den egna hälsan.

Det har också framförts att missbrukarna av narkotika bör vårdas inom rusmedels- och hälsovårdsservicen, och inte bestraffas. En missbrukare av narkotika kan anses behöva hjälp för att bli fri från sitt beroende och, även om det inte är fråga om ett beroende, betraktas han på sätt och viss som ett "offer" som inte bör straffas. Det är också möjligt att missbrukarna låter bli att söka vård av rädsla för att bli straffade. Riksdagens ekonomiutskott

har i sitt betänkande fäst uppmärksamhet vid denna möjlighet och förutsatt att frågan utreds (EkUB 9/1989 rd). Åtminstone intervjuer bland missbrukarna stöder den uppfattningen att dessa försöker undvika kontakter med vårdsystemen eftersom de är rädda för att också bli straffade.

Om bruk kriminaliseras kan det leda till att missbrukargrupperna kommer att stå utanför samhället så att de inte nås heller av andra samhälleliga servicesystem än vårdsystemet. Det finns risk för att de som använder såväl narkotika som alkohol, vilket en stor del av narkotikamissbrukarna i vårt land gör, inte söker vård heller för sina alkoholproblem, och av rädsla för att deras narkotikabruk skall avslöjas inte söker hälsovårdens tjänster i allmänhet.

Regeringen anser att de grunder som talar för kriminalisering av bruk väger klart tyngre än de som talar emot denna. Därför föreslås att bruk av narkotika fortfarande skall straffas som narkotikabrott. Även om straffskalan går upp till fängelse i två år är avsikten inte att skärpa nuvarande rättspraxis, enligt vilken straffet för bruk av narkotika i allmänhet bara har varit böter.

Många av de skäl som nämnts ovan talar för att straff inte borde dömas ut för narkotikabruk. Därför föreslås att i kapitlet om narkotikabrott tas in ett stadgande som ger åklagarna och domstolarna en möjlighet till åtgärds-eftergift vid bruk av narkotika. Detta stadgande kompletterar de allmänna stadgandena om åtgärds-eftergift i lagen. Specialstadgandet kunde tillämpas då bruket inte har varit ägnat att försvaga allmän laglydnad samt då missbrukaren visar att han har sökt av social- och hälsovårdsmyndigheterna godkänd vård.

Syftet med propositionen är att åtgärds-eftergift, och särskilt då åtalseftergift, skall tillämpas i fall av ovan nämnda slag om det inte finns vägande skäl som talar mot detta. Man borde således i allmänhet inte väcka åtal enbart på grund av narkotikabruk och därtill oundvikligen hörande innehav och inte heller döma ut straff. Om missbrukaren också har gjort sig skyldig till något annat narkotikabrott, t.ex. större narkotikainnehav än vad bruket absolut kräver eller överlåtande av narkotika till andra, är detta specialstadgande inte tillämpligt. Också i ett sådant fall kunde man nog avstå från åtgärder under de förutsättningar som nämns i de allmänna stadgandena.

5. Lagstiftningen om narkotikabrott utomlands

Lagstiftningen om narkotikabrott i olika länder är rätt enhetlig därför att narkotikakontrollen grundar sig på omfattande internationella konventioner. Konventionerna förpliktar till rätt långt gående kriminalisering, vilket leder till att skillnaderna i det straffbara området inte kan vara särskilt stora. Här behandlas huvuddragen i utländsk lagstiftning; en något mera omfattande komparativ översikt har publicerats som bilaga till justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 4/1991.

I vissa länder såsom England, Spanien och Holland är lagstiftningen uppbyggd så att man gör skillnad på narkotika av olika slag, och "tung" och "lätt" narkotika behandlas enligt olika rekvisit eller straffskalor. Som lätt narkotika betraktas då framför allt cannabis. Men det är mera allmänt att all narkotika i lagen behandlas på samma sätt. Så har man löst frågan bl.a. i alla de nordiska länderna. Arten av narkotika påverkar i allmänhet straffmätningen.

Bestämmelserna i narkotikakonventionerna har lett till att man i de länder som här jämförs i allmänhet har en relativt likartad förteckning över gärningssätt, där man upprepar de gärningsformer som nämns i konventionerna. Det är också vanligt att stadga ett eget rekvisit eller en strängare straffskala för grova brott. Enligt svensk lag måste man vid bedömande huruvida brottet är grovt särskilt beakta om det har varit fråga om en omfattande eller yrkesmässig verksamhet, en särskilt stor mängd narkotika eller om gärningen eljest har varit av särskilt farlig eller hänsynslös art. I Norge skall avseende fästas vid narkotikans art och mängd samt brottets karaktär. I Danmark och Island betraktas ett brott som grovt om narkotika distribueras till ett större antal personer eller mot en betydande vederlag eller annars under särskilt försvårande omständigheter. I andra länder finns motsvarande kvalificeringsgrunder; utöver de nyss nämnda t. ex. att brottet har begåtts av en medlem av en organiserad grupp, flera människors hälsa äventyrats eller skadats, narkotika har överlåtits till minderåriga eller distribuerats i skolor eller straffanstalter.

Det är också rätt allmänt att lindriga gärningsformer har särskiljts under ett eget straff-

stadgande. I Sverige tillämpas en lindrigare skala om brottet är att anse som ringa. Enligt gällande lag finns i Sverige därtill en separat skala som omfattar endast bötesstraff och som tillämpas på eget bruk av narkotika, men det har föreslagits att detta specialstadgande skall upphävas. I Norge har bruk av narkotika avskiljts under en egen lindrigare skala. I Danmark och Island finns ingen separat lindrigare gärningsform. T.ex. i Holland, Tyskland och Schweiz finns det en egen lindrigare skala för verksamhet som gäller narkotika för eget bruk.

I fråga om straffskalorna är bara en nordisk jämförelse meningsfull. I Sverige är grundskalan fängelse i högst tre år, skalan för grovt narkotikabrott är fängelse i 2—10 år och för lindrigt brott böter eller fängelse i högst sex månader. I Norge är grundskalan böter eller fängelse i högst två år. För grova brott finns tre olika skalor: fängelse i högst tio år, fängelse i 3—15 år och fängelse i högst 21 år. I Danmark är grundskalan böter eller fängelse i högst två år och skalan för grovt brott är fängelse i högst sex år eller, om det är frågan om mycket farlig narkotika, i vissa fall tio år. I Island går skalan också för grundbrottet upp till fängelse i sex år och för grovt brott till fängelse i tio år.

För brukets straffbarhet redogörs ovan i avsnitt 4.

6. Huvudpunkterna i lagförslaget

Till strafflagen föreslås bli fogat ett 47 kap. om narkotikabrott. I det andra skedet av totalrevideringen av strafflagen, om vilken en proposition avses bli avlåten till riksdagen i närmaste framtid, föreslås att till strafflagen fogas nya 47—49 kap. Kapitlet om narkotikabrott flyttas i detta skede sist i strafflagen som ett 50 kap. Kapitlets slutliga plats bestäms i det sista skedet av totalrevideringen av strafflagen.

Det grundläggande stadgandet i detta kapitel blir narkotikabrott enligt 1 §. Där uppräknas mera exakt än vad som nu är fallet de gärningsgrupper som enligt internationella konventioner skall straffbeläggas såsom olaglig narkotikahantering (illicit traffic) eller som olagligt innehav av narkotika. Därtill bestraffas bruk av narkotika som narkotikabrott. Det straffbara området ändras inte. De nuvarande specialstadgandena om narkotikasmuggling

och grov narkotikasmuggling utgår och smuggling tas med i grundstadgandet om narkotikabrott. Straffskalan blir precis som i dag böter eller fängelse i högst två år.

Enligt den praxis som följts vid totalrevideringen av strafflagen är förteckningen över kvalificeringsgrunderna i brottsrekvisitet för grovt narkotikabrott (2 §) uttömmande. Hit hör narkotikans art och mängd, att avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas, organiserad brottslighet, att liv eller hälsa utsätts för allvarlig fara samt hänsylös distribution. För att rekvisiten skall uppfyllas krävs dessutom att brottet bedömt som en helhet betraktas som grovt.

Straffskalan för grovt narkotikabrott föreslås bli fängelse i minst ett och högst tio år. Enligt den nuvarande lagen är minimistraffet fängelse i sex månader (se SL 2 kap. 3 §). För en förhöjning av minimistraffet talar det faktum att det i praktiken är sällan som straff under ett år har dömts ut. Maximistraffet fängelse i tio år behövs för de allra grövsta och farligaste brotten, och för det talar också den nordiska lagstiftningens enhetlighet. Skalan 1—10 år har också vid revideringen av strafflagen använts som typskala (landsförräderi, högförräderi, tagande av gisslan).

I dag är förberedelse straffbar endast i samband med grovt narkotikabrott. Förberedelse till grov narkotikasmuggling är däremot inte straffbar. Enligt förslaget utsträcks straffbarheten för förberedelse (3 §) till narkotikabrott i allmänhet. Förberedelsen begränsas till att gälla anskaffning av redskap, tillbehör eller ämnen som behövs för narkotikabrott, men skall inte avse överlåtelse, förmedling eller mottagande av pengar. För denna lösning talar också rättssäkerhetsaspekter. Så kan enbart mottagande av pengar för anskaffning av narkotika leda till bevisningsproblem som äventyrar rättssäkerheten. Förberedelse till narkotikabrott gäller endast förberedelse till eget brott. Straffskalan är böter eller fängelse i högst två år.

Det nya stadgandet om främjande av narkotikabrott (4 §) innebär en mera avlägsen medverkan till narkotikabrott än vad som avses i stadgandena om delaktighet. Som främjande av narkotikabrott bestraffas tillverkning, transport, överlåtelse och förmedling av redskap, tillbehör och material för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika med vetenskap om användningssyftet. För det andra

avses med främjande av narkotikabrott finansiering av narkotikabrott eller förberedelse till sådant.

Straffskalan för främjande av narkotikabrott föreslås bli böter eller fängelse i högst två år. Denna verksamhet som upprätthåller narkotikabrottsligheten kan ha mycket stor betydelse för narkotikahandlingen. I detta skede är det inte ändamålsenligt att utforma särskilda straffstadganden om en grov gärningsform.

I definitionsparagrafen (5 §) hänvisas vad definitionen av narkotika beträffar till den definition som kommer att ingå i narkotikalagen. Därtill definieras begreppet synnerligen farlig narkotika. Definitionen har betydelse särskilt för tolkningen av stadgandet om grovt narkotikabrott. Det är att notera att vad verkningarna beträffar avviker olika slag av narkotika avsevärt från varandra, t.ex. en överdos av cannabisprodukter kan inte leda till döden, vilket är fallet i fråga om heroin.

I kapitlet intas också ett stadgande om förverkande av olaglig narkotika, medlen för brottets begående samt tillgångar som använts för främjande av narkotikabrott (6 §). Wienkonventionen förutsätter att sådan egendom skall konfiskeras.

På de grunder som nämns i avsnitt 4 intas i kapitlet också ett stadgande om åtgärdseftergift (7 §). Det kompletterar de allmänna stadgandena om åtgärdseftergift i de fall då det är fråga om bruk av narkotika och därmed förknippade narkotikabrott.

Ett av de centrala målen för Wienkonventionen är att förebygga penningtvätt. Samma syfte har också Europarådets konfiskationskonvention, EG:s penningtvättedirektiv och rekommendationerna av gruppen Financial Action Task Force, som närmast fungerar bland medlemsländerna av organisationen för ekonomiskt samarbete (OECD). Förebyggande av penningtvätt förutsätter kriminalisering.

Kriminaliseringen föreslås bli genomförd på samma sätt som i de andra nordiska länderna, genom att stadgandena om häleri utvidgas att gälla också penningtvätt. Gärningsformerna för penningtvätt föreslås bli definierade i ett nytt 2 mom. som fogas till 32 kap. 1 § strafflagen på ett sätt som är anpassat till Finlands lagstiftning och så att kriminaliseringen uppfyller konventionens bestämmelser. Straffstadgandet gäller endast uppsåtlig penningtvätt. Straffskalan för häleribrott föreslås inte bli ändrad, och är då böter eller fängelse i

högst ett år och sex månader, om inte brottet betraktas som grovt eller yrkesmässigt. Den egendom som varit föremål för penningtvätt skall dömas förverkad till staten.

På grund av att de grova narkotikabrotten är farliga är det motiverat att man i 16 kap. 19 § strafflagen, som gäller underlåtenhet att anmäla grovt brott, också nämner grovt narkotikabrott bland de brott som måste anmälas.

7. Ärendets beredning

Denna proposition är en del av totalrevideringen av strafflagen som bereds inom det av justitieministeriet tillsatta strafflagsprojektet. Strafflagsprojektets arbetsgrupp för narkotikabrott, i vilken ingick företrädare för de olika myndigheter som behandlar narkotikafrågor, utarbetade ett förslag till komplettering av strafflagen med stadganden om narkotikabrott. Detta godkändes med vissa ändringar i projektets ledningsgrupp.

Förslaget (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 4/1991) sändes på remiss till 34 olika myndigheter och organisationer. Det kom in 23 utlåtanden, och ett sammandrag av dem har utarbetats och duplicerats. De största meningsskiljaktigheterna uppstod om strafflagsprojektets förslag att straffet för bruk av narkotika skulle vara bara böter. Framför allt kontrollmyndigheterna och nykterhetsorganisationerna motsatte sig detta förslag, medan det understöddes av bl.a. de sociala myndigheterna och organisationerna. Kritik framfördes också mot många andra punkter i förslaget.

Denna proposition har utarbetats vid justitieministeriet utgående från ovan nämnda förslag och de utlåtanden som inkommit om det.

Vid beredningen har man följt den lagberedning som samtidigt har pågått i de övriga nordiska länderna med anledning av Wienkonventionen.

8. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar

Förslaget förutsätter inte att nya tjänster måste inrättas, och det har inte annars heller direkta organisatoriska eller ekonomiska verkningar utöver vad ratificeringen av Wienkonventionen i sig ger upphov till.

9. Övriga omständigheter som inverkar på propositionen

9.1. Propositionens förhållande till totalrevideringen av strafflagen

Propositionen har utarbetats som en del av totalrevideringen av strafflagen och man har i huvudsak följt samma principer som i den. Avsikten är att regeringens proposition angående det andra skedet av totalrevideringen av strafflagen skall avlåtas till riksdagen inom kort. Finland borde dock ratificera Wienkonventionen så snart som möjligt, varför det föreslås att denna reform genomförs snabbt, separat från det andra skedet av totalrevideringen av strafflagen.

Regeringens proposition om straffansvar för juridiska personer kommer att avlåtas till riksdagen samtidigt med propositionen angående det andra skedet av totalrevideringen av strafflagen. I detta sammanhang kommer också att avgöras huruvida straffansvaret för juridiska personer möjligtvis skall tillämpas på penningtvätt och övriga häleribrott.

9.2. Propositionens förhållande till EES-avtalet

Enligt avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet kommer EG:s penningtvätt-direktiv också att gälla Finland. Enligt direktivet skall medlemsstaterna försäkra att pen-

ningtvätt förbjuds. Det mest ändamålsenliga sättet att genomföra ett förbud är att kriminalisera penningtvätt i strafflagen. Därtill skall i lagstiftningen om kredit- och finansieringsinrättningar ingå speciella stadganden som syftar till att förebygga penningtvätt. Kriminaliseringen av penningtvätt måste sålunda träda i kraft senast samtidigt med EES-avtalet.

9.3. Propositionens förhållande till övrig lagstiftning

Den nuvarande narkotikalagen är nästan rent straffrättslig. Då de straffrättsliga stadgandena nu föreslås bli överförda till strafflagen måste narkotikalagen i sin helhet förnyas så att i den ingår administrativa bestämmelser om laglig hantering av narkotika och övervakning av den. Förslaget till narkotikalag kommer att avlåtas till riksdagen så att den kan behandlas samtidigt med denna proposition.

För att Wienkonventionen skall kunna ratificeras krävs det ändringar också i annan lagstiftning. Lagstiftningen om sådan internationell rättshjälp som avses i konventionen bereds som bäst vid justitieministeriet. Också stadgandena om banksekretess och vissa andra stadganden måste ändras. Regeringen kommer att avlåta dessa propositioner till riksdagen så snart som möjligt. Lagstiftningen om narkotikabrott kan träda i kraft redan innan Wienkonventionen har ratificerats.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

Lag om ändring av strafflagen

16 kap. Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

19 §. I denna paragraf stadgas om straff för underlåtenhet att anmäla vissa grova brott. På grund av narkotikabrottslighetens farliga natur är det motiverat att också underlåtenhet att anmäla ett grovt narkotikabrott skall vara straffbart. Lagstiftningens konsekvens förutsät-

ter detta, för det är numera straffbart att inte anmäla ett sådant i 34 kap. strafflagen nämnt brott som äventyrar annans liv och hälsa. Enligt förslaget skall stadgandet om grovt narkotikabrott utesluta de brott enligt 34 kap. strafflagen som innebär allmän fara, och då skulle det vara inkonsekvent att man måste anmäla sådan farlig verksamhet, men inte också grova narkotikabrott. I lagrummet föreslås också vissa mindre redaktionella justeringar. I övrigt är paragrafens sakinnehåll oförändrat, och man skall återkomma till den i ett senare skede av revideringen av strafflagen.

32 kap. Om häleri

1 §. *Häleri*. Enligt artikel 3 i Wienkonventionen skall parterna kriminalisera dels omvandling eller överlåtelse av egendom som härrör från narkotikabrott, om det sker för att dölja eller maskera egendomens ursprung, dels döljande eller maskering av egendomens rätta art eller ursprung med vetskap om dess ursprung. Ett sådant förfarande är till sin karaktär nära häleri, även om det också har drag av gynnande av brott. Det är fråga om delaktighet efter brottet, som i Finlands lag i dag är kriminaliserat endast i fall av häleri och gynnande av brott. Konventionens förpliktelser gäller särskilt s.k. penningtvätt, som det redogjorts för i den allmänna motiveringen.

Skyldigheten att kriminalisera penningtvätt enligt konventionen föreslås bli genomförd så att kriminaliseringen av häleri utsträcks att gälla också penningtvätt. Wienkonventionen innebär en skyldighet att kriminalisera penningtvätt endast i samband med narkotikabrott. Europarådets konfiskationskonvention åter utgår från att penningtvätt skall kriminaliseras också i samband med annan brottslig verksamhet. Därför skall stadgandet redan i detta skede ges en allmän formulering så att det inte gäller enbart narkotikabrott, utan också täcker befattningstagande med egendom som härrör från annan brottslig verksamhet. Stadgandet placeras som ett nytt 2 mom. i 32 kap. 1 § som gäller häleri.

I momentet föreslås ingå de former av penningtvätt som Wienkonventionen och Europarådets konfiskationskonvention absolut förpliktar parterna att straffbelägga. Därmed blir det straffbart å ena sidan att på det sätt som beskrivs i lagrummet behandla egendom i syfte att dölja dess olagliga ursprung eller att bistå gärningsmannen, och å andra sidan att dölja eller maskera egendomens olagliga ursprung. Under beredningen av propositionen övervägde man också möjligheten att kriminalisera sådant döljande av vinningen av narkotikabrott, som sker utan några maskeringsåtgärder. Av den allmänna motiveringen framgår det att något sådant stadgande inte har tagits med i förslaget trots att EG:s direktiv om penningtvätt förpliktar till förbud också mot ett sådant förfarande. Det verkar dock inte vara möjligt att skriva ett så exakt straffstadgande att det verkligen skulle omfatta endast de fall för vilka det är avsett. Det kan t.ex. inte

vara meningen att en gärningsman som lever på narkotikabrott inte skulle få köpa normala konsumtionsvaror därför att en handlande som är medveten om hans levnadssätt då gör sig skyldig till ett brott om han säljer dessa varor. T.ex. penninginrättningarna kan i de bestämmelser som gäller för dessa inrättningar förbjudas att ta emot och använda vinningen av ett brott och kriminaliseringen är inte absolut nödvändig för att EG:s direktiv skall iakttas.

I momentets 1 punkt nämns mottagande, omvandling, överlåtande eller överförande av tillgångar eller annan egendom som är förvärvat genom brott, med vetskap om egendomens ursprung. För att stadgandet skall kunna tillämpas måste det föreligga en avsikt att dölja eller maskera egendomens olagliga ursprung eller att bistå gärningsmannen att undgå de rättsliga påföljderna av brottet.

Den egendom som avses i detta stadgande kan inte vara narkotika, eftersom mottagande av sådan redan i sig är ett narkotikabrott. Trots att narkotika som anskaffats olagligen kan anses vara anskaffad genom ett narkotikabrott och det i praktiken ofta kan förekomma fall där den som gjort sig skyldig till ett sådant brott överlåter narkotikan till en bekant som skall gömma den, har stadgandet en sådan karaktär att det inte passar in på situationen. Det är inte tillämpligt på narkotika ens i det fall att det är fråga om narkotika som erhållits som betalning för transport av narkotika.

Annars kan vilken egendom som helst som ursprungligen förvärvats genom brott komma i fråga. Tillgångar nämns separat därför att det i praktiken i de flesta fall är fråga om kontanter eller pengar t.ex. på ett bankkonto. Enligt vad som uttryckligen sägs i lagen kan det också vara frågan om ett s.k. surrogat, dvs. egendom som har kommit i stället för den egendom som förvärvats genom brott, t.ex. en bil som köpts med en penningbelöning. Egendomen behöver inte heller vara skaffad enbart med tillgångar som förvärvats genom brott. Den egendom som avses här kan vara t.ex. en bostadsaktie, köpt dels med vinsten av narkotikahandel, dels med andra tillgångar. Stadgandet förutsätter vetskap om förvärvssättet. Noggrann kännedom om detaljerna i förbrottet krävs inte, utan det räcker att gärningsmannen har insett att egendomen har förvärvats genom brott eller att den är surrogat för sådan egendom.

Det viktigaste gärningssättet för detta brott är mottagande av egendom, men brottet kan

begås också genom omvandling, överlåtande eller överförande av egendom. Med omvandling avses t.ex. att pengar växlas till en annan valuta eller att ett köp av en fastighet betalas med narkotikapengar. Till överföring räknas framför allt normalt bankgiroförfarande. Dessa gärningsformer begränsas av lagrummets krav på att gärningen skall ske i syfte att dölja eller maskera egendomens ursprung eller att bistå gärningsmannen att undgå de rättsliga påföljderna av brottet.

Ett typiskt sätt att bistå gärningsmannen att dölja brottet är att ta emot tillgångar som förvärvats genom brott för förvaring, så att de och med dem ökningen i gärningsmannens förmögenhet inte avslöjas för myndigheterna. T.ex. en tjänsteman vid en bank eller ett försäkringsbolag som med vetskap om medlens ursprung och för att bistå gärningsmannen tar emot en deposition eller en engångsbetalning för en anmärkningsvärt stor försäkring, gör sig skyldig till en sådan gärning. Undvikandet av de rättsliga påföljderna kan innebära t.ex. undvikande av konfiskation. Därför kan motagande av tillgångar av en utländsk narkotikabrottsling också utan att det vidtas nämnda vidare döljande åtgärder innebära ett brott enligt detta lagrum, enbart därför att det för en utländsk myndighet kan vara mycket besvärligt att få medlen konfiskerade från Finland.

Enligt momentets 2 punkt blir det straffbart att dölja eller maskera den ovan avsedda egendomens rätta karaktär, ursprung, belägenhet eller förfogandet över den eller de rättigheter som är knutna till en sådan egendom. I motsats till 1 punkten förutsätts här inte att den som begår brottet bistår gärningsmannen, utan endast att han har vetskap om hur tillgångarna har förvärvats. Å andra sidan krävs i 1 punkten inte att några döljande åtgärder redan skall ha vidtagits, utan det räcker att egendomen tas emot i detta syfte.

Som döljande eller maskering i lagrummets mening betraktas förmedling av tillgångar så att de ser ut som lagligen förvärvad egendom, t.ex. så att någon tar emot tillgångar och beviljar motsvarande summa som lån. Döljandet sköts vanligen genom fingerade åtgärder, t.ex. så att egendom skenbart överförs på någon annan eller så att man skriver ett köpebrev eller skuldebrev, som får det att se ut som om den ökning i förmögenheten som gärningsmannen förvärvat genom brott vore en

följd av denna åtgärd. Belägenheten kan döljas t.ex. genom påhittade ekonomiska överföringar, enligt vilka egendom har överförs från hemlandet till utlandet.

I penningtvätdirektivet förpliktas kredit- och finansieringsinrättningarna att självmant anmäla misstänkta fall av penningtvätt till myndigheterna. En sådan skyldighet skall tas in också i den lagstiftning i Finland som gäller för dessa inrättningar. Brott mot denna skyldighet kriminaliseras genom ett stadgande som tagits in i slutet av 2 punkten. Enligt den är det också straffbart att hemlighålla sådana omständigheter som avses i punkten, om någon är skyldig att lämna sådana uppgifter. Det straffrättsliga kravet på exakthet förutsätter att stadgandet om sådan skyldighet finns i lag.

I motsats till 1 punkten förutsätter 2 punkten inte att någon tar emot eller på annat sätt tar befattning med de tillgångar som förvärvats genom brott. Därmed kan en person som inte själv har tagit befattning med dessa tillgångar göra sig skyldig till döljande eller maskering. En börsmäklare som förmedlar aktieaffärer med vetskap om att de görs med tillgångar förvärvade genom brott, gör sig skyldig till detta brott.

Förteckningen över omständigheter som döljs eller maskeras har huvudsakligen tagits ur Wienkonventionen. Alla har inte betydelse i det finska rättssystemet, men de kan vara av vikt vid internationellt samarbete. Rättssystemen i andra länder kan förutsätta att alla skeden av omsättningen av den vinning som förvärvats genom brott följs upp, och vid en sådan brottsutredning kan flera av de nämnda omständigheterna få stor betydelse.

Det föreslagna 2 mom. är en ny form av häleri. Därför kan också de gärningsformer som avses där vara straffbara enligt 32 kap. 2 § som grovt häleri, enligt 3 § som yrkesmässigt häleri eller enligt 5 § som häleriförseelse, om rekvisiten för dessa brott blir uppfyllda. Också begränsningsstadgandet i 6 § tillämpas på dessa gärningsformer.

Flera av de gärningsformer som nämns i förslaget uppfyller också rekvisitet för gynnande av brott enligt 16 kap. 20 § strafflagen. Eftersom häleri är ett specialstadgande som innehåller en strängare straffskala, finns det inte skäl att i sådana fall också döma för gynnande av brott, utan det är tillräckligt att döma för häleri.

4 §. *Häleri av oaktsamhet.* Med stöd av

denna paragraf är också häleri som begås av oaktsamhet straffbart. Det nya 2 mom. som föreslås bli fogat till 1 § om häleri förutsätter uppsåt och enligt 1 punkten ett syfte att dölja eller maskera egendomens karaktär eller att bistå gärningsmannen. Det är inte skäl att kriminalisera denna typ av gärningar om de begås av oaktsamhet, eftersom avsikten är just att kriminalisera medvetet bistånd och döljande och inte befattningstagandet med egendomen som sådant. Inte heller Wienkonventionen förpliktar till kriminalisering av annat än uppsåtliga gärningar.

För att tillämpningsområdet för häleri av oaktsamhet skall förbli oförändrat måste hänvisningen i paragrafen ändras så att den avser endast kapitlets 1 § 1 mom.

6 a §. *Förverkandepåföljd*. Egendom som har varit föremål för penningtvätt skall konfiskeras enligt artikel 5 i Wienkonventionen. Enligt Europarådets konfiskationskonvention skall också den vinning som förvärvats genom brott och varit föremål för penningtvätt konfiskeras. Den egendom som tvättas är i sig vinning av ett brott och kan därmed konfiskeras redan med stöd av 2 kap. 16 § strafflagen. Men om det är frågan om t.ex. egendom som utomlands förvärvats genom narkotikabrott och förts in till Finland för att tvättas, kommer den finska domstolen inte alls att behandla det ursprungliga narkotikabrottet utan endast häleribrottet. Det allmänna stadgandet om förverkande av genom brott vunnen fördel kan därför inte tillämpas i sådana fall, utan det behövs ett särskilt stadgande om konfiskering av den egendom som varit föremål för brottet (brottsobjektet).

Det föreslagna stadgandet skall gälla all den egendom som varit föremål för brott enligt 32 kap. 1 § 2 mom. I de flesta fall blir det i praktiken frågan om pengar, men också annan egendom kan komma i fråga. Stadgandet har givits en ovillkorlig lydelse för att uppfylla Finlands internationella åtaganden. Då häleribrottet i de fall som avses i 1 § 2 mom. alltid är uppsåtligt och då förverkandet begränsas till den egendom som varit föremål för brottet, behövs inga undantags- eller jämningsstadganden.

Det är möjligt att en utomstående person har en inteckning eller pant- eller retentionsrätt i sådan egendom som med stöd av denna paragraf döms förverkad till staten. För att skydda de panthavares rättigheter som handlat i god

tro har i stadgandet tagits in en hänvisning till 2 kap. 16 § 4 mom. strafflagen. Enligt det får panthavaren betalning av värdet av den egendom som dömts förverkad.

47 kap. Om narkotikabrott

1 §. *Narkotikabrott*. Gärningsformerna för narkotikabrott har i rekvisiten delats upp i fyra grupper. Paragrafens 1 punkt gäller olika sätt att olagligen framställa narkotika, 2 punkten transport av narkotika, 3 punkten distribution och 4 punkten innehav och bruk.

Den gemensamma förutsättningen för straffbarhet är olagligheten. I den gällande lagen används ordet olovligen. Eftersom de fall där tillverkning, försäljning, innehav osv. av narkotika är tillåten måste grunda sig på lag, faller det sig naturligare att i dessa stadganden konsekvent använda uttrycket olagligen. I detta sammanhang skall den lagliga verksamheten omfatta också gärningar som tillåts enligt internationell rätt och andra länders rättssystem.

Försök till narkotikabrott jämställs på det sätt som förklaras nedan med en fullbordad gärning. Straffet för försök mäts därmed ut från samma straffskala som ett fullbordat brott. Detta kan anses motiverat därför att i de fall av försök som avses i stadgandet beror det ofta inte på gärningsmannen om brottet fullbordas eller inte. De gärningsformer som nämns i stadgandet är också ofta såpass överlappande att det är skäl att jämställa försök med ett fullbordat brott. T.ex. en person som vid gränsen ertappas då han försöker föra in narkotika i landet har i varje händelse innehaft ämnet, men det är naturligare att betrakta gärningen som ett försök till införsel.

Den första gärningsformen som nämns är tillverkning. Enligt narkotikakonventionens terminologi förstår man med tillverkning (manufacture) alla de metoder med vilka man kan åstadkomma narkotika utom produktion. Också försök till tillverkning är straffbart. Därmed förstår man t.ex. sådana situationer där den kemiska tillverkningsprocessen redan har inletts men den misslyckas. Om det i ett sådant fall hade varit kemiskt omöjligt att framställa narkotika är det enligt straffrättens allmänna läror ett icke straffbart otjänligt försök, men

om misslyckandet bara beror på tillfälliga omständigheter är försöket straffbart.

I den allmänna narkotikakonventionen görs en skillnad mellan tillverkning och produktion. Med produktion (production) förstås enligt narkotikakonventionens terminologi insamlande av opium, kokablada, cannabis och cannabisarts från de växter ur vilka dessa ämnen kan utvinnas. Det finns inte skäl att ha en sådan specialbetydelse för ordet produktion i strafflagen. En särskild kriminalisering av produktion i ovannämnd betydelse behövs inte heller, eftersom insamlandet av nämnda ämnen leder till att man innehar dem och innehav är straffbart enligt punkt 4.

Odling av de viktigaste växterna som innehåller narkotiska ämnen, nämligen opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika nämns särskilt. Ett problem i narkotikalagen har varit frågan om odling skall anses som straffbart eller inte. I förslaget har frågan därför avgjorts. Eftersom de nämnda växterna kan odlas också i annat syfte än för produktion av narkotika sågs det uttryckligen att det bara är straffbart att odla dessa växter för att användas som narkotika eller råvara för narkotika.

Namnen på de växter som innehåller narkotiska ämnen följer i detta stadgande nuvarande praxis, och de avviker t.ex. från de benämningar som använts i översättningen av allmänna narkotikakonventionen. I konventionen och lagen avses samma växter. Då konventionen i Finland är i kraft på originalspråket torde de terminologiska olikheterna inte kunna leda till tolkningsproblem.

Det är inte skäl att kriminalisera försök till odling. Redan i det skede då gärningsmannen har sått eller planterat en växt måste han anses odla denna växt, varför det knappast finns utrymme för försök. Om gärningen stannar vid ett försök är det oftast fråga om ett s.k. otjänligt försök. Med stöd av 3 § som gäller förberedelse kunde man straffa redan den som för att begå ett narkotikabrott anskaffar ämnen och tillbehör som behövs för tillverkning, produktion eller odling av narkotika.

Enligt paragrafens 2 punkt är det straffbart att olagligen föra eller försöka föra narkotika in i eller ut ur landet och också att transportera och låta transportera narkotika. Av den allmänna motiveringen har det framgått varför det har ansetts motiverat att inkludera smugg-

ling i dessa grundrekvisit. Också annars går en stor del av smugglingen över landets gränser ut på att någon transporterar eller låter transportera narkotika. Det är dock skäl att särskilt nämna smuggling i rekvisitet därför att det är fråga om en av de viktigaste formerna av den olagliga narkotikahandlingen.

För att transport skall vara straffbar förutsetts naturligtvis vetskap om att ämnet är narkotika.

Försök till smuggling jämföras med ett fullbordat brott. Det finns skäl att nämna försök särskilt därför att det vid försök till olaglig införsel eller utförsel kan vara fråga om sådana situationer där man inte konkret transporterar eller låter transportera narkotika. Som försök till smuggling skall t. ex. anses det att någon med felaktiga uppgifter försöker ansöka om import- eller exportlicens för narkotika. Det har inte ansetts behövt att särskilt straffbelägga annat försök att transportera eller låta transportera narkotika. På sådana försök att låta någon transportera narkotika som kan förekomma i praktiken kan andra straffbara gärningsformer tillämpas, såsom innehav eller försök till anskaffning av narkotika.

I paragrafens 3 punkt nämns olika former av distribution och försök till distribution. Som exempel uppräknas försäljning, förmedling och överlåtelse till annan. I konventionen uppräknas också andra gärningsformer, såsom utbudande till försäljning. Både denna och andra former av distribution och försök till distribution blir straffbara enligt den föreslagna ordalydelsen. Så betraktas det t.ex. som försök till distribution om någon bjuder ut till försäljning eller gratis bjuder sina bekanta på narkotika.

Med förmedling förstås att någon levererar narkotika från en försäljare eller annan överlåtare till förvärvaren. Som förmedling betraktas också att man skaffar en köpare eller säljare för ett narkotikaparti. Hit hör däremot inte förmedling av information av allmänt slag om var narkotika kan anskaffas. Om en sådan tredje persons medverkan till omsättning av narkotika från överlåtaren till förvärvaren inte betraktas som förmedling kan den iallafall straffas som medhjälp till distribution eller anskaffning eller som försök till dessa, om medverkan har tagit formen av konkret bistånd till brottets verkställighetshandling.

Också en läkare kan i sitt arbete göra sig skyldig till distribution enligt detta lagrum. Det är dock inte helt klart enligt vilka principer

läkare har rätt att ordinera narkotika, i detta sammanhang i allmänhet psykotropa ämnen. Men åtminstone i de fall då läkaren vet att det inte finns medicinska grunder att ordinera ett läkemedel, t.ex. om han förstår att läkemedlet kommer att överlätas till någon annan, har han inte rätt att ordinera det och om han gör det, begår han ett narkotikabrott. Likaså gör sig patienten skyldig till distribution om han säljer dessa läkemedel vidare, trots att han har fått dem med recept. I praktiken kan det dock förekomma gränsfall då det är svårt att avgöra om läkarens förfarande är olaglig spridning av narkotika. En läkare kan anse det befogat att ordinera ett kraftigt smärtstillande medel medan en annan inte skulle göra det. I vårt land är det också rätt vanligt med sådan självmedicinering att t.ex. personer inom samma hushåll överlåter läkemedel åt varandra. En lekman är knappast ens medveten om att läkemedlen innehåller sådana narkotiska ämnen som finns upptagna i de internationella konventionernas förteckningar. Om bristen på kunskap inte utesluter straffansvar, är det i dessa fall ofta skäl att tillämpa stadgandena om åtgärdseftergift.

Enligt den nuvarande narkotikalagen skall som narkotikabrott också straffas olovligt överlåtande av läkarrecept eller annan handling som berättigar till erhållande av narkotika. Något sådant stadgande behövs inte. Också försök att olagligen anskaffa narkotika är straffbart med stöd av stadgandet om narkotikabrott. Om ett läkemedelsrecept, som naturligtvis är avsett endast för personligt bruk, överläts åt en annan, är det fråga om försök till distribution av narkotika.

Försök till distribution är också straffbart. I rättspraxis har man redan betraktat som försök till distribution ett fall där den åtalade hade kommit till en bostad där personer som sålde narkotika bodde, i avsikt att erhålla narkotika för distribution. Polisen hade dock omedelbart gripit honom (HD 1985 II 8). Enligt normalt språkbruk är detta ännu inte försök till distribution. Också vid narkotikabrott måste man följa sedvanliga straffrättsliga tolkningsprinciper. Ett sådant handlande som det ovan nämnda borde inte ännu betraktas som försök till distribution, men det kunde bestraffas som försök att anskaffa narkotika, med stöd av 4 punkten i denna paragraf.

I 4 punkten stadgas att som narkotikabrott skall straffas olagligt innehav, försök till an-

skaffning och bruk av narkotika. Också en annan än den som slutligen brukar narkotikan kan göra sig skyldig till olagligt innehav, t.ex. en bekant till brukaren, som åtar sig att förvara narkotikan. Narkotika kan råka i någons besittning också av en händelse, utan att personen i fråga själv har anskaffat den. Narkotika kan t.ex. skickas till en person som ingenting vet om saken för att avhämtas från posten. Då mottagaren får veta att han i sin besittning har narkotika och inte lämnar den till myndigheterna kan han dömas till straff för olagligt innehav. I den nya narkotikalagen skall tas in en bestämmelse om att en person som fått narkotika i sin besittning är skyldig att lämna den till polisen.

Också ett mycket kortvarigt innehav är straffbart. Innehavet behöver inte innebära en fysisk besittning. Det är fråga om innehav t.ex. då gärningsmannen vet att narkotikan kan avhämtas någonstans. Gärningsmannen behöver inte heller ensam ha rätt till eller disponera över narkotikan. Om t.ex. ett sällskap anskaffar narkotika för att tillsammans bruka den, gör sig var och en skyldig till innehav av denna narkotika, inte endast den som hämtar narkotikan för att brukas gemensamt.

Också försök till anskaffning av narkotika föreslås bli straffbart. Som sådant räknas t.ex. försök till köp.

Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen har man gått in för en lösning enligt vilken också bruk av narkotika förblir straffbart. Enligt strafflagsprojektets förslag skulle bruk enligt ett specialstadgande straffas enbart med böter. På grund av den kritik som framfördes i utlåtandena om förslaget föreslås straffbarheten inte bli lindrad på detta sätt, utan bruk föreslås ingå rekvisitet för narkotikabrott. Samtidigt slipper man problemet med gränsdragning mellan bruk och innehav, då båda gärningsformerna döms enligt samma stadgande. Trots att straffskalan för bruk på detta sätt går ända upp till fängelse i två år, kommer enbart bruk sannolikt i praktiken i allmänhet att på samma sätt som i dag bestraffas enbart med böter och fängelsestraff används endast i mycket exceptionella fall.

Det finns inte skäl att särskilt straffbelägga försök till bruk. I de flesta fall har den som försöker bruka narkotika redan gjort sig skyldig till olagligt innehav.

Gärningsmannen gör sig i praktiken ofta skyldig till flera narkotikabrott som hänför sig

till samma parti narkotika, t.ex. genom att föra in det i landet, distribuera det och själv bruka en del av det. I ett sådant fall skall gärningen betraktas som bara ett narkotikabrott. I domen skall naturligtvis specificeras hur gärningsmannen har förfarit, men t.ex. införsel och distribution skall inte i allmänhet betraktas som separata brott och stadgandena i 7 kap. strafflagen om gemensamt straff skall inte tillämpas. I 9 § i den nuvarande narkotikalagen finns ett särskilt konkurrensstadgande, enligt vilket endast ett straff skall dömas ut för brott som gäller samma parti narkotika. Något sådant specialstadgande behövs inte längre, eftersom de olika gärningsformerna faller under samma straffstadgande och resultatet blir detsamma om de allmänna konkurrensprinciperna tillämpas.

2 §. *Grovt narkotikabrott.* Enligt den praxis som följts vid revideringen av strafflagen skall den grova gärningsformen av narkotikabrott definieras så att man i lagen uttömmande räknar upp de fall då brottet kan betraktas som grovt. Därtill krävs att brottet även bedömt som helhet är grovt.

Som kvalificeringsgrunder nämns för det första att narkotikan är synnerligen farlig eller dess mängd är stor. Vilka narkotika som betraktas som synnerligen farliga fastställs i definitionsstadgandet i 5 §. Enligt det skall t.ex. cannabisprodukter inte betraktas som synnerligen farliga.

Vad som är en stor mängd kan inte uttryckas exakt t.ex. i kilogram. Det varierar från ämne till ämne, och vid bedömningen måste man beakta också narkotikans styrka. Ett sätt att vad mängden beträffar ställa de olika ämnena i relation till varandra är att räkna antalet sedvanliga engångsdoser.

I Finland har som grovt narkotikabrott betraktats redan införsel av ett par kilo hasch. Detta har varit motiverat med beaktande av den begränsade narkotikamarknaden i vårt land. Det har dock uppdragats allt flera fall där man via Finland har försökt transportera narkotika till marknaden i andra länder. Vid bedömningen av vad som är en stor mängd måste man därför allt mera beakta också en internationell måttstock. På de europeiska marknaderna har beslag på hundratals kilo varit relativt vanliga.

Den andra kvalificeringsgrunden som nämns i rekvisitet är att vid brottet eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning. En motsvarande kva-

lificeringsgrund har tagits in också i många andra brottsrekvisit. I allmänhet är det i dessa fall samtidigt frågan om en stor mängd narkotika, men det är tänkbart att en gärningsman som tänkt börja en omfattande verksamhet ertappas alldeles i början av sin verksamhet innan han ännu hunnit befatta sig med stora mängder narkotika. Likaså kan man tänka sig att det på marknaden finns av någon anledning exceptionellt dyrbar narkotika, så att man med distribution av också små mängder kan eftersträva avsevärd ekonomisk vinning.

I 3 punkten nämns att gärningsmannen verkar som medlem i en grupp som organisationens särskilt för att begå narkotikabrott i stor omfattning. På denna grund kan t.ex. en kurir som i landet inför en i sig smärre mängd narkotika göra sig skyldig till grovt narkotikabrott.

Enbart samarbete för att anskaffa narkotika är ännu inte organisering enligt detta lagrum. Särskilt i ett land som Finland, där det inte förekommer öppen gatuhandel med narkotika, utan den i allmänhet förmedlas inom små grupper i vilka det råder konfidentiella förhållanden, är det rentav en regel att det förekommer samarbete inom grupperna. I de s.k. stora narkotikahärvorna där narkotikans väg till brukarna har kartlagts, ser det i efterhand ut som om verksamheten hade varit organiserad så att en fungerar som importör medan andra förmedlar narkotikapartierna till brukarna. Som deltagande i en organiserad grupp enligt denna punkt betraktas detta dock inte, om inte arbetsfördelningen särskilt har planerats med tanke på narkotikabrott i stor skala. Med andra ord förutsätter stadgandet att gärningsmännen på förhand har organiserat sig som en grupp med en i viss mån specificerad arbetsfördelning och med en plan för brottslig verksamhet i stor skala.

För att kvalificeringsgrunden skall kunna tillämpas måste gärningsmannen ha varit medveten om att hans andel innebär deltagande i en sådan grupps verksamhet. Å andra sidan behöver den egna andelen i sig inte i övrigt vara ett grovt narkotikabrott. Gruppens verksamhet behöver inte ha uppnått stor skala. Det räcker om verksamheten har organiserats med tanke på narkotikabrott i vidsträckt omfattning.

Som fjärde kvalificeringsgrund nämns att narkotikabrottet innebär att flera människor utsätts för allvarlig fara till liv eller hälsa.

Denna grund kompletterar stadgandet om synnerligen farlig narkotika i 1 punkten, men där är det uttryckligen frågan om sådana narkotiska ämnen som i sig är farliga för liv eller hälsa. I denna punkt är det fråga om andra omständigheter som gör narkotikabrottet farligt för liv eller hälsa. Så kan t.ex. orenheter i narkotikan innebära att denna kvalificeringsgrund kan tillämpas.

För att sistnämnda kvalificeringsgrund skall kunna tillämpas måste faran vara konkret på samma sätt som i de stadganden som i det andra skedet av totalrevideringen av strafflagen kommer att föreslås för grovt sabotage och grovt äventyrande av hälsotillståndet. Kravet på enbart en abstrakt fara är inte tillräckligt exakt vid ett brott där straffskalan går ända upp till fängelse i tio år.

De stadganden som gäller framkallande av fara i andra kapitel i strafflagen utsluts om det är frågan om en konkret fara för liv eller hälsa som förorsakats med narkotika. Därför är det nödvändigt att i detta sammanhang nämna denna grund som en kvalificeringsgrund. Om någon genom ett narkotikabrott orsakar en annans död eller skadar hans hälsa kan man utom stadgandena om narkotikabrott också tillämpa de straffstadganden som gäller orsakande av dessa i enlighet med de principer som gäller för sammanträffande av brott.

I 5 punkten nämns spridning av narkotika till minderåriga eller annars på ett hänsynslöst sätt. Det är skäl att särskilt skydda minderåriga för narkotika. I artikel 3 i Wienkonventionen nämns som kvalificeringsgrund att minderåriga blir offer för brottet och att brottet begås i en skola. Med minderåriga förstås här liksom annorstädes i lagstiftningen personer under 18 år. Särskilt hänsynslöst skulle det t.ex. vara att distribuera narkotika till personer som inte känner till verkningarna i så stora mängder att en feldosering kan få ödesdigra följder. Som särskilt hänsynslös verksamhet kunde också betraktas att narkotika distribueras i syfte att skaffa nya kunder, särskilt om det är frågan om synnerligen farlig narkotika.

För att ett narkotikabrott skall kunna betraktas som grovt måste det uppfylla minst en av de ovan nämnda grunderna, och därtill bör gärningen även bedömd som en helhet vara grov. Att brottet t.ex. gäller synnerligen farlig narkotika är inte ensamt tillräckligt för att brottet skall anses som grovt. Bruk, innehav för eget bruk eller överlåtande av en liten

mängd av sådan narkotika till en annan missbrukare kan inte anses grovt bedömt som en helhet.

I artikel 3, punkt 5 i Wienkonventionen nämns också andra omständigheter i fråga om vilka parterna förbinder sig att säkerställa att deras domstolar och andra myndigheter kan beakta då de bedömer narkotikabrottets grovhet, t.ex. att brottet har begåtts inom en straffanstalt och att myndigheter har varit inblandade i brottet. Det har inte ansetts vara nödvändigt att nämna dessa bland kvalificeringsgrunderna, och konventionen förutsätter inte heller att de obetingat skall leda till ett strängare straff än vanligt. De bör dock i allmänhet anses vara omständigheter som även annars beaktas vid straffmätningen.

Också försök till grovt narkotikabrott är straffbart. I grundformen, dvs. vid narkotikabrott enligt 1 §, har försök i behövlig mån jämförts med ett fullbordat brott. Då grovt narkotikabrott är en grövre form av grundbrottet, skall stadgandet om det tillämpas också på försök som nämns i 1 §.

3 §. *Förberedelse till narkotikabrott.* För förberedelse till narkotikabrott döms den som för att begå ett narkotikabrott som avses i 1 § 1—3 punkten tillverkar, i landet inför, anskaffar eller tar emot redskap, tillbehör eller ämnen som lämpar sig för att begå sådana brott. Enligt den nuvarande lagen är endast förberedelse till grovt narkotikabrott straffbart, varför förslaget innebär en utvidgning av straffbarheten. Wienkonventionen förutsätter att också förberedelse till grundformen av narkotikabrott skall straffas. Som straffskala föreslås böter eller fängelse i högst två år. Skalan blir därmed densamma som vid narkotikabrott och försök till sådant. Trots att förberedelse i princip är mindre klandervärd än längre hunnen verksamhet, dvs. försök, är det möjligt att förberedelsen syftar till distribution av stora mängder narkotika, och då behövs maximistraffet två år.

Straffbar förberedelse gäller inte förberedelse till de gärningsformer som nämns i 1 § 4 punkten, dvs. innehav och bruk. Förberedelse till bruk, t.ex. anskaffning av en haschpipa eller en injektionsspruta behöver inte straffas. Förberedelse till innehav kommer i praktiken knappast i fråga. I varje händelse blir gärningen straffbar som narkotikabrott i och med att gärningsmannen får narkotikan i sin besittning.

Gärningsformerna för förberedelse till narkotikabrott har beskrivits på samma sätt som

vid förberedelse till penningförfalskning och betalningsmedelsbedrägeri. Därmed är det straffbart att tillverka, i landet införa, anskaffa eller ta emot redskap, tillbehör eller ämnen. Det är meningen att dessa gärningsformer skall kunna tillämpas på alla de sätt på vilka någon kan få redskap, tillbehör eller ämnen i sin besittning eller användning. Det är inte nödvändigt att utrustningen tillhör gärningsmannen, utan också t.ex. hyrning av ett transportmedel skulle uppfylla rekvisitet. Ett beslut att som sådana använda redskap och ämnen som gärningsmannen sedan tidigare har i sin besittning för att begå ett narkotikabrott är dock inte förberedelse enligt detta stadgande.

Med redskap och tillbehör förstås inte bara laboratorieutrustning som kan användas för kemisk framställning av narkotika, utan också utrustning som annars kan användas för narkotikabrott. Som exempel på den senare kategorin kan nämnas en bil som har byggts om för att användas vid smuggling. Det bör observeras att de redskap som behövs för narkotikabrott i regel är varor som finns allmänt till salu och huvudsakligen används för lagliga ändamål. Då man avgör om anskaffning av sådana redskap utgör förberedelse till narkotikabrott måste man i allmänhet beakta också andra omständigheter, som t.ex. brottsplanen.

Pengar är inte redskap enligt detta lagrum. Detta torde vara klart redan på den grund att de inte nämns särskilt utöver redskap, tillbehör och ämnen. Trots att pengar är ett redskap för omsättningen och därmed av central betydelse vid narkotikabrott, är det av rättssäkerhetsskäl inte orsak att straffbelägga det att den som själv förbereder ett narkotikabrott skaffar pengar. Dessutom är det i dessa fall alltid skäl att behålla möjligheten till tillbakaträdande. Denna synpunkt blir viktigare än för närvarande i och med att straffbarheten för förberedelse utsträcks till grundformen för narkotikabrott. Därmed är det inte skäl att straffa t.ex. en person som tar emot pengar av en bekant för att på en utrikesresa köpa narkotika till denna, men innan han gjort sig skyldig till ett straffbart försök till anskaffning beslutar att inte köpa narkotikan. Hans uppdragsgivare bör däremot redan genom sitt förfarande anses ha försökt anskaffa narkotika och för hans del är det frågan om ett straffbart försök. Det bör observeras att lagförslaget i sin helhet innehåller betydligt mera detaljerade stadganden än den nuvarande lagen om hur finansieringen av

narkotika blir straffbar, och att straffbarheten samtidigt utvidgas.

Med ämnen avses både råvaror (de ämnen av vilka narkotikan tillverkas) och ämnen som kan användas vid tillverkningsprocessen. Råvaror är frön och plantor av växter som innehåller narkotiska ämnen. En del av de ämnen som används vid tillverkningsprocessen finns uppräknade i förteckning I och II i Wienkonventionen. Det bör dock observeras att de ämnen som nämns i förteckningarna också har lagliga användningsändamål. Därför måste man också då det gäller anskaffning av ämnen ibland överväga om det är fråga om förberedelse till narkotikabrott. Bevisningsproblemen löses enklare om det är frågan om en sådan kombination av ämnen och redskap som man vet att används för tillverkning av narkotika.

Stadgandet gäller, på samma sätt som kriminalisering av förberedelse i allmänhet, verksamhet som föregår försök till brott. Det har därför genom orden "för att begå ett brott som avses i 1 § 1—3 punkten" begränsats endast till förberedelse av eget brott. Om den verksamhet som avses i denna paragraf är avsedd att främja en annan gärningsmans brott, är det inte fråga om förberedelse utan i allmänhet om främjande av narkotikabrott enligt 4 §.

Om gärningsmannen har gjort sig skyldig till narkotikabrott skall enligt normala straffrättsliga principer förberedelse inte straffas separat.

4 §. *Främjande av narkotikabrott.* Främjande av narkotikabrott är ett nytt rekvisit i jämförelse med den nuvarande narkotikalagen. En del av de gärningar som avses där bestraffas enligt den nuvarande lagen som förberedelse till grovt narkotikabrott. Wienkonventionen kräver att de gärningar som avses i denna paragraf skall kriminaliseras. Till sin karaktär är dessa gärningar ofta nära delaktighet.

I paragrafens 1 punkt nämns tillverkning, transport, överlåtelse eller förmedling av redskap, tillbehör eller ämnen för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika. Med redskap, tillbehör och ämnen avses detsamma som vid förberedelse till narkotikabrott.

Som gärningsformer torde tillverkning, transport, överlåtelse och förmedling inte medföra tolkningsproblem. Redskap eller ämnen måste tillverkas, transporteras, överlåtas eller förmedlas för olaga tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika. Det är inte skäl att i detta rekvisit ta in tillverkning eller

överlåtelse t.ex. för annan transport, eftersom transport i sig är straffbart och anskaffning av transportmedel för att begå ett narkotikabrott är straffbart med stöd av 3 §.

Stadgandet förutsätter kunskap om redskapens och ämnens användningssyfte. Det förutsätter inte avsikt så att gärningsmannen avser att de skall användas för detta ändamål. För straffansvar krävs inte heller att ämnen och redskapen verkligen kommer att användas. Med uttrycket "användningssyfte" vill man täcka både det att redskapen, tillbehören och ämnen för närvarande används och det att de i framtiden kan komma att användas för det syfte som nämns i lagrummet.

De gärningsformer som nämns i paragrafens 1 punkt är i stor utsträckning desamma som vid rekvisiten för förberedelse till narkotikabrott. Skillnaden mellan dessa stadganden ligger däri att förberedelse avser förberedelse till ett eget brott, medan det i denna punkt är frågan om att främja ett brott som någon annan begår eller planerar.

Som punkt 2 i brottsrekvisiten nämns att någon genom finansiering främjar narkotikabrott eller dess förberedelse eller i 1 punkten nämnd verksamhet. Som exempel på sådan verksamhet nämns uttryckligen den vanligaste formen, lån av pengar. Också andra finansieringssätt kommer i fråga, t.ex. placering av kapital i ett bolag vars verksamhet omfattar narkotikabrott. Det bör noteras att det just då det gäller finansieringen kan vara fråga om mycket komplicerade arrangemang för att maskera finansieringens karaktär.

Rekvisitet förutsätter att finansieringen främjar narkotikabrott, dvs. att något av de uppräknade brotten åtminstone i viss mån begås på grund av denna finansiering. Av finansören krävs dock inte någon mera exakt uppfattning om brottet, utan enbart vetskap om att pengarna används för detta ändamål är tillräckligt. Därmed utsträcker punkten straffansvaret över straffansvar för anstiftan och medhjälp, vilket det i sig kan vara fråga om vid finansiering (om verksamheten är väl organiserad kan det t.o.m. vara frågan om medgärningssmannaskap), men där finansören har ett fastare psykisk förhållande till det konkreta brottet. Finansören behöver således inte veta t. ex. vilket konkret brott det är frågan om, t.ex. transport eller köp, och när detta brott begås.

Straffskalan är enligt förslaget böter eller fängelse i högst två år. Maximistraflet är

desamma som vid förberedelse till narkotikabrott, eftersom rekvisiten är närbesläktade. Också vid detta brott kan det vara frågan om väsentlig medverkan till omfattande narkotikabrottslighet. Det finns trots detta inte skäl att ha en straffskala i nivå med maximistrafpen för de grövsta narkotikabrotten, även om de gärningar som avses i denna paragraf objektivt bedömda kan vara av helt avgörande betydelse för dessa brott. I rekvisiten avses dock såpass indirekt medverkan att den i allmänhet inte kan anses vara lika klandervärd som egentlig delaktighet.

Om medverkan är så nära att gärningsmannen måste betraktas som en medgärningsman eller som delaktig i narkotikabrottet, utesluts stadgandet om främjande av narkotikabrott. Detta framgår av den subsidiaritetsklausul som intagits i paragrafen och enligt vilken främjandestadgandet inte tillämpas om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott. Straffskalan för medhjälp till narkotikabrott är enligt nuvarande stadganden om delaktighet fängelse i högst ett år och sex månader. Medhjälp bestraffas därmed mildare än främjande av narkotikabrott, och t.ex. en finansör kommer i princip undan med ett lindrigare straff om hans verksamhet skall betraktas som medhjälp till narkotikabrott. Men om denna finansiering förtjänar ett strängare straff än fängelse i ett år och sex månader torde det redan vara fråga om ett grovt narkotikabrott.

5 §. *Definitioner.* Begreppet narkotika är centralt med tanke på tillämpningen av de föreslagna stadgandena. I detta kapitel föreslås dock inte ingå någon definition av narkotika, utan i paragrafens 1 mom. hänvisas till definitionen i narkotikalagen. På detta sätt säkerställer man att definitionen har samma innehåll i båda lagarna.

I narkotikalagen definieras som narkotika de ämnen som i internationella konventioner har uppräknats som narkotika eller psykotropa ämnen. Av de orsaker som nämnts i den allmänna motiveringen är det viktigt att definitionen av narkotika bygger på internationellt samförstånd och att definitionen inte genom nationella beslut utvidgas eller inskränks vad innehållet beträffar. De enda växter, innehållande narkotiska ämnen, som nämns i de internationella konventionerna är dock opiumvallmo, kokabuske och hampa. För konsekvensens skull är det nödvändigt att också andra växter som innehåller i förteckningarna nämns

da ämnen jämställs med dessa. Därför ges i narkotikalagen en möjlighet att genom förordning som narkotika definiera också sådana växter. Då kunde t.ex. khat-växten som innehåller de narkotiska ämnena katinon och katin räknas som narkotika. I narkotikalagen skall intas ett stadgande om hur narkotikaförteckningarna skall finnas tillgängliga.

Som synnerligen farlig narkotika definieras enligt 2 mom. narkotika vars bruk medför livsfara vid felaktigt dosering, fara för allvarlig hälsoskada även vid kortvarigt bruk eller starka avvänjningssymptom.

T.ex. heroin är typisk narkotika där en överdos kan leda till döden. Också många andra ämnen kan i mycket stora mängder leda till döden. Här avses dock inte en sådan teoretisk möjlighet som motsvarar den att någon t.ex. äter en oerhörd mängd salt, utan möjligheten att en överdos leder till döden i samband med sedvanligt bruk.

Med fara för allvarlig hälsoskada även vid kortvarigt bruk förstår man skador på det centrala nervsystemet, som uppstår efter en enda gång eller efter några gångers bruk. En sådan fara finns veterligen vid bruk av LSD eller crack. Allvarliga hälsoskador kan dock uppstå också på andra organ än det centrala nervsystemet. T.ex. amfetamin och kokain vet man att skadar organismen på många sätt redan efter ett relativt kortvarigt bruk.

Avsikten är att paragrafens 2 mom. skall tolkas utgående från fakta om ämnets egenskaper. Det är naturligt att missbrukarna försöker avvärja narkotikaskador. Att någon brukare också under en längre tid lyckas bruka ett ämne utan att skada sin hälsa innebär inte att inte ämnet skulle vara farligt i den mening som avses här. Däremot avses i detta stadgande inte sådana hälsoskador som har samband med att narkotika brukas i vissa situationer, t.ex. fosterskador om en gravid kvinna brukar narkotika.

Med starka avvänjningssymptom förstår man ett fysiskt beroende av ämnet. Avvänjningssymptom är dock ett mera exakt uttryck än beroende, vars tolkning är oklar därför att beroendet också kan vara av psykisk och social art. Avvänjningssymptomen tar sig uttryck i smärt- och ångesttillstånd, vilka kan iaktas klarare. Sådana förekommer t.ex. vid bruk av narkotika framställda av opium, men inte vid bruk av cannabis.

6 §. *Förverkandepåföljd.* Förverkandestad-

gandet i den nuvarande narkotikalagen (7 §) är rätt strängt. Narkotikan skall alltid dömas förbruten till staten, och om den har övergått till någon annan eller förlorats eller förstörts, skall dess värde helt eller delvis dömas förbrutet. I rättspraxis har också brukad narkotika betraktats som förlorad. I paragrafens 2 mom. ingår särskilda stadganden om när transportmedel och deras värde skall dömas förbrutna. Till dessa delar är förverkandepåföljden i vissa fall obligatorisk och kan leda till oskäliga resultat. Därtill skall enligt narkotikalagen iaktas vad som i strafflagen stadgas om förverkande av ekonomisk fördel av brott och medlen för brottets begående.

Vid totalrevideringen av strafflagen kommer också de allmänna stadgandena om konfiskation att förnyas. I fråga om narkotikabrott kan man dock inte vänta på denna reform. Därför har denna paragraf utformats som en temporär lösning med iakttagande av den linje som i det första skedet av totalrevideringen av strafflagen har följts vid förnyandet av stadgandena i 46 kap. om regleringsbrott och smuggling. Därmed skall förverkandepåföljd användas bara som en säkerhetsåtgärd, inte som ett straff. Stadgandet gäller förverkande av narkotikan och de redskap som använts vid brottet samt de tillgångar som använts för främjande av narkotikabrott. Därtill tillämpas strafflagens allmänna stadgande om förverkande av den ekonomiska fördelen av brottet.

Den narkotika som varit föremål för brottet skall enligt 1 mom. på grund av sin farlighet alltid dömas förverkad till staten. Något undantag från denna regel behövs inte heller därför att olagligt innehav av narkotika utan undantag är straffbart. Man kan inte tänka sig att den åtalade skulle tillåtas inneha sådan egendom vars innehav innebär ett brott. Stadgandet gäller i praktiken den narkotika som har påträffats och tagits i beslag.

En väsentlig inskränkning i förverkandepåföljden i jämförelse med nuvarande lagstiftning är att narkotikans värde inte längre kan dömas förverkat. Detta innebär att värdet av den narkotika som den åtalade brukat inte skall dömas förverkat. I ett sådant fall kan man inte motivera ett förverkande av värdet ur säkerhetssynpunkt, utan syftet är rent bestraffande. Förverkandepåföljd kommer inte heller i fråga då det gäller sådan narkotika som gärningsmannen utan vederlag har överlåtit åt någon annan för bruk. Då det gäller distribu-

tion av narkotika är det tillräckligt att den vinning som gärningsmannen fått genom brottet döms förverkad. Då någon har köpt narkotika och sålt den vidare med vinst skall vinsten av försäljningen dömas förverkad som vinning av brottet. Likaså skall av en tillverkare av narkotika som redan har sålt sin produkt vidare endast dömas förverkad vinningen av försäljningen, inte värdet av det tillverkade ämnet. Om han har överlåtit narkotikan utan vederlag har det inte uppstått någon vinst som kan konfiskeras och värdet av ämnet döms inte förverkat eftersom detta är onödigt som säkerhetsåtgärd.

I vissa av de utlåtanden som inhämtades om strafflagsprojektets förslag motsatte man sig detta förslag på grund av att det skulle försätta gärningsmännen i olika ställning beroende på i vilket skede brottet uppdragas. En gärningsman förlorar narkotikan om man lyckas beslagta den, och därtill lider han en ekonomisk förlust eftersom han har betalat ämnet till försäljaren. Däremot döms endast vinningen förverkad och inte ämnets värde, om gärningsmannen redan har hunnit distribuera ämnet vidare. Dessa invändningar är i sig riktiga. De beaktar dock inte grunderna för konfiskationen: narkotika konfiskeras på grund av att den är farlig och för att förhindra distribution, medan man genom att konfiskera vinningen vill förhindra att någon drar ekonomisk nytta av brott. T.ex. förverkande av värdet av distribuerad narkotika kan inte motiveras med någondera av dessa synpunkter.

Wienkonventionen förpliktar parterna att konfiskera också de redskap som använts för brottet. Konventionens bestämmelser är ovillkorliga, medan det allmänna stadgandet om förverkande av redskap som använts vid brott i 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen är fakultativt. Därför behövs ett särskilt stadgande om konfiskering av redskap som använts vid narkotikabrott.

Förverkade döms enligt 2 mom. 1 punkten redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brottet. Här har dessa uttryck samma innebörd som i 3 och 4 §§. Enligt ordalydelsen i denna punkt gäller förverkandepåföljden både föremål som använts vid narkotikabrott som avses i 1 och 2 §§ och föremål som varit objekt för sådan verksamhet som avses i 3 § och i 4 § 1 punkten. Detta framgår av slutet av denna punkt, enligt vilket också redskap, tillbehör och material som

anskaffats för begående av ett brott skall dömas förverkade. I motsats till det allmänna stadgandet i 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen förutsätter detta stadgande inte att egendomen har anskaffats enbart eller huvudsakligen för begående av brottet. Wienkonventionen förutsätter att också sådan egendom konfiskeras i större utsträckning än vad det allmänna stadgandet i strafflagen gör.

Utöver de ovan nämnda redskapen döms enligt 2 mom. 2 punkten förverkade tillgångar som avses i 4 § 2 punkten, dvs. tillgångar som har använts för främjande av narkotikabrott. Det har ansetts nödvändigt att nämna dessa särskilt, för att ingen oklarhet skall uppstå om att de skall dömas förverkade. Också Wienkonventionen kräver att tillgångar som har använts för finansiering skall konfiskeras. Medlen skall dömas förverkade också i det fall att finansieringen bestraffas enligt 1 eller 2 §.

För tydlighetens skull nämns i 2 mom. 2 punkten att de tillgångar som har använts för finansiering skall dömas förverkade oberoende av i vilken parts besittning de befinner sig. I allmänhet är det den som besitter medlen som ådöms förverkandepåföljden, men om man inte kan få klarhet i saken är det möjligt att döma finansiären och mottagaren av finansieringen till att förverka medlen solidariskt. Också i detta fall döms tillgångarna naturligtvis förverkade bara en gång.

I paragrafens 3 mom. hänvisas till det som i 46 kap. 9—11 §§ strafflagen stadgas om förverkandepåföljd vid regleringsbrott. De paragrafer som det hänvisas till gäller inskränkningar i förverkandet, förverkande av värde och jämkning av förverkandepåföljden.

Förverkandepåföljden skall inte drabba en oskyldig utomstående. Därför skall brottsredskapen inte dömas förverkade om de helt eller delvis tillhör någon annan än gärningsmannen eller en delaktig eller den för vars räkning eller med vars samtycke brottet har begåtts. Den som kände till brottet då han tog emot redskapet efter det att brottet hade begåtts kan dock dömas till förverkandepåföljd.

Värdet kan förverkas i stället för ett föremål endast då det gäller värdet av redskap och tillgångar som avses i 2 mom., däremot inte, såsom framgår av motiveringen till 1 mom., värdet av själva narkotikan. Förverkande av värdet blir aktuellt för det första då egendomen tillhör en utomstående person. Om således narkotika har smugglats med en hyrd bil, skall

inte bilen utan dess värde dömas förverkat. För det andra är förverkande av värdet motiverat i de fall då egendomen har dolts eller förstörts för undvikande av förverkandepåföljden.

Om brottsredskapen utan undantag skall dömas förverkade kunde slutresultatet ibland bli oskäligt. Om någon t.ex. för att transportera en relativt liten mängd narkotika har använt ett värdefullt fordon, kan det inte i samtliga fall anses skäligt att det skall förverkas. Därför bör domstolen ha en möjlighet att inte döma ut förverkandepåföljd eller att bestämma att den skall gälla egendomens värde i stället för egendomen, eller bara en del av värdet.

För tydlighetens skull hänvisas i 4 mom. till det allmänna stadgandet om förverkande av den ekonomiska fördel som vunnits genom brott i 2 kap. 16 § strafflagen.

7 §. *Åtgärdseftergift.* De allmänna stadgandena om åtgärdseftergift har förnyats genom lagar som trätt i kraft från början av 1991. Med stöd av 15 och 15 a §§ förordningen om införande av strafflagen (301/90) får åklagaren meddela åtalseftergift bl.a. om brottet är ringa, gärningsmannen är minderårig eller om en rättegång skall anses oskälig eller oändamålsenlig, och domstolen får med stöd av 3 kap. 5 § strafflagen (302/90) på liknande grunder lämna en gärning obesträffad. Dessa stadganden kan tillämpas också på narkotikabrott. Därmed kan t.ex. i fråga om ett försöksartat bruk eller införsel av en liten mängd narkotika meddelas åtalseftergift eller domseftergift på grund av att gärningen är ringa. Om en minderårig gärningsman anses ha begått ett narkotikabrott av förhastande, kan man avstå från åtgärder på grund av hans ålder. I samband med narkotikabrott bör det särskilt beaktas att i de allmänna stadgandena om åtgärdseftergift som en faktor som kan göra rättegången eller straffet oskäligt eller oändamålsenligt, också nämns social- och hälsovårdsåtgärder. På denna grund kan vid ett narkotikabrott eftergift ske i fråga om åtal eller straff om gärningsmannen har sökt vård.

De allmänna stadgandena ger i sig åklagarna och domstolarna tillräckliga befogenheter till åtgärdseftergift. Under den nuvarande narkotikalagen har dessa dock inte använts mycket, utan åtgärdseftergift har varit sällsynt. Såsom det framhålls i den allmänna motiveringen är syftet med denna proposition att man inte då det enbart är fråga om bruk skall väcka åtal

eller döma ut straff, om det inte finns vägande skäl för detta. För att uppnå detta mål har man i lagen tagit in ett särskilt stadgande om åtgärdseftergift. Utom detta specialstadgande kan man också tillämpa de allmänna stadgandena om åtgärdseftergift, vilket för tydlighetens skull särskilt konstateras i lagtexten.

Stadgandet gäller i första hand bruk av narkotika. Det utsträcks också till andra narkotikabrott som har samband med bruk, eftersom det vid bruk är inkonsekvent att bestraffa för införsel, innehav eller tillverkning som utgör förberedelse till bruk. De övriga brotten bör ha direkt samband med det egna bruket, vare sig detta redan skett eller bara planerats. T.ex. tillverkning eller införsel för försäljning faller inte under detta stadgande.

Åtgärdseftergift är möjlig i två situationer. För det första kan eftergift ske i fråga om åtal eller straff om gärningen med hänsyn till omständigheterna inte är ägnat att försvaga den allmänna laglydnaden. Här bör situationen betraktas som en helhet. Typfallet är att en vuxen person ensam i sitt hem brukar narkotika som han själv anskaffat eller tillverkat. Med att bruka ensam kan ofta jämföras att några vanbrukare tillsammans i hemförhållanden brukar narkotika. Men om narkotika brukas offentligt på ett sätt som är ägnat att förleda också andra till bruk, t.ex. vid en musikfestival eller en televisionssändning, kan åtalseftergift eller domseftergift i allmänhet inte komma i fråga. Exakt hur gränsen skall dras måste åklagaren och domstolen bedöma från fall till fall.

Både för den enskilde och för samhället är det viktigt att den som är beroende av narkotika får sakenlig vård. Om en sådan person har sökt vård finns det i allmänhet inte längre behov att väcka åtal och döma ut ett bötesstraff för bruk. Därför bör åtgärdseftergift vara möjlig också om gärningsmannen har sökt vård. Stadgandet är avsett att främja vårdsökandet. Det är inte fråga om tvångsvård, utan närmast om en liten belöning för att gärningsmannen frivilligt söker vård. Vården skall vara godkänd av social- och hälsovårdsmyndigheterna. Därigenom vill man säkerställa att vården är ändamålsenlig och att ingen fingerad vård kan komma i fråga.

2. Ikraftträdande

Finland har i olika sammanhang meddelat

att Wienkonventionen skall ratificeras före utgången av 1992. Konventionen träder i varje stat i kraft 90 dagar efter ratificeringen. De lagar som föreslås i denna proposition kan träda i kraft också innan konventionen ratificeras. En bakre gräns för ikraftträdandet utgör också EES-avtalet, som förutsätter att penning-

tvätt skall kriminaliseras. Därför är avsikten att lagarna skall träda i kraft den 1 januari 1993.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen 16 kap. 19 § 1 mom. och 32 kap. 4 §, sådana de lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt

fogas till 32 kap. 1 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 24 augusti 1990, ett nytt 2 mom. och till kapitlet en ny 6 a § samt till lagen ett nytt 47 kap. som följer:

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

19 §

Den som vet att högförräderi, landsförräderi, mord, dråp, grov misshandel, rån, grovt rån, brott som nämns i 25 kap. 1 eller 9 a §, penningförfalskning, grov penningförfalskning, i 34 kap. nämnt brott som äventyrar annans liv eller hälsa eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras varsko myndigheterna eller den som hotas av brottet, skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

32 kap.

Om häleri

1 §

Häleri

För häleri döms också den som

1) tar emot, omvandlar, överlåter eller överför tillgångar eller annan egendom som han vet

att har förvärvats genom brott eller som kommit i stället för dessa tillgångar eller denna egendom, för att dölja eller maskera deras olagliga ursprung eller för att hjälpa gärningsmannen att undandra sig de rättsliga följderna av brottet, eller

2) döljer eller maskerar ovan angiven egendoms rätta karaktär, ursprung eller belägenhet eller förfogandet över den eller de rättigheter som är knutna till den, eller hemlighåller sådana uppgifter om dessa omständigheter som han enligt lag är skyldig att lämna.

4 §

Häleri av oaktsamhet

Den som anskaffar, omhändertar eller förmedlar egendom som har frånhänts någon annan genom brott som avses i 1 § 1 mom. eller på annat sätt tar befattning med sådan egendom, trots att han har skäl att misstänka att egendomen har åtkommit på detta sätt, skall för *häleri av oaktsamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 a §

Förverkandepåföljd

Egendom som har varit föremål för ett brott som nämns i 1 § 2 mom. skall dömas förverkad

till staten. På förverkandepåföljd tillämpas 2 kap. 16 § 4 mom.

47 kap.

Om narkotikabrott

1 §

Narkotikabrott

Den som olagligen

1) tillverkar eller försöker tillverka narkotika eller odlar opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika,

2) för eller försöker föra narkotika in i eller ut ur landet eller transporterar eller låter transportera narkotika,

3) säljer, förmedlar, till någon annan överlåter eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika, eller

4) innehar, försöker anskaffa eller brukar narkotika,

skall för *narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

2 §

Grovt narkotikabrott

Om vid narkotikabrott

1) föremålet för brottet är synnerligen farlig narkotika eller en stor mängd narkotika,

2) eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning,

3) gärningsmannen verkar som medlem i en grupp som organiserats särskilt för att begå sådana brott i stor omfattning,

4) flera människor utsätts för allvarlig fara till liv eller hälsa, eller

5) narkotika sprids till minderåriga eller annars på ett hänsynslöst sätt,

och narkotikabrottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt narkotikabrott* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

3 §

Förberedelse till narkotikabrott

Den som för att begå ett brott som avses i 1 § 1—3 punkten tillverkar, i landet inför, anskaffar eller tar emot redskap, tillbehör eller ämnen som lämpar sig för att begå sådana brott, skall för *förberedelse till narkotikabrott*

dömas till böter eller fängelse i högst två år.

4 §

Främjande av narkotikabrott

Den som

1) för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika tillverkar, transporterar, överlåter eller förmedlar redskap, tillbehör eller ämnen med vetskap om deras användningssyfte, eller

2) genom att låna ut pengar eller genom annan finansiering främjar narkotikabrott eller förberedelse till narkotikabrott eller i 1 punkten nämnd verksamhet med vetskap om att finansieringen används för detta ändamål,

skall, om gärningen inte utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott, för *främjande av narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

5 §

Definitioner

Med *narkotika* avses i detta kapitel narkotika enligt narkotikalagen (/).

Med *synnerligen farlig narkotika* avses narkotika vars bruk medför livsfara vid felaktig dosering, fara för allvarlig hälsoskada även vid kortvarigt bruk eller starka avvänjningssymptom.

6 §

Förverkandepåföljd

Narkotika som har varit föremål för brott som avses i detta kapitel skall dömas förverkad till staten.

Förverkade skall också dömas

1) redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som nämns i detta kapitel eller vilka anskaffats för detta ändamål och

2) tillgångar som avses i 4 § 2 punkten, även om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott; finansiären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt kan dömas att förverka tillgångarna.

På förverkandepåföljd enligt 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 46 kap. 9—11 §§.

Om förverkande av ekonomisk fördel av brott stadgas i 2 kap. 16 §.

7 §

Åtgärdseftergift

För bruk av narkotika och andra brott enligt

detta kapitel som har samband med bruk av narkotika får, utöver vad förordningen om införande av strafflagen eller denna lag stadgar, eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna har varit ägnad att försvaga den allmänna laglydnaden. Eftergift i fråga om åtal eller

straff får även ske om gärningsmannen visar att han har sökt sig till vård som godkänts av social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Denna lag träder i kraft den
19 .

Helsingfors den 25 september 1992

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Hannele Pokka*

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen 16 kap. 19 § 1 mom. och 32 kap. 4 §, sådana de lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt
fogas till 32 kap. 1 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 24 augusti 1990, ett nytt 2 mom. och till kapitlet en ny 6 a § samt till lagen ett nytt 47 kap. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

19 §

Den som vet att högförräderi, landsförräderi, mord, dråp, grov misshandel, rån eller grovt rån, brott som nämns i 25 kap. 1 eller 9 a § eller penningförfalskning, grov penningförfalskning eller i 34 kap. nämnt brott som äventyrar annans liv eller hälsa är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras varsko myndigheterna eller den som hotas av brottet skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

19 §

Den som vet att högförräderi, landsförräderi, mord, dråp, grov misshandel, rån, grovt rån, brott som nämns i 25 kap. 1 eller 9 a §, penningförfalskning, grov penningförfalskning, i 34 kap. nämnt brott som äventyrar annans liv eller hälsa eller *grov narkotikabrott* är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras varsko myndigheterna eller den som hotas av brottet skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

32 kap.

Om häleribrott

1 §

Häleri

För häleri döms också den som

1) tar emot, omvandlar, överlåter eller överför tillgångar eller annan egendom som han vet att har förvärvats genom brott eller som kommit i stället för dessa tillgångar eller denna egendom, för att dölja eller maskera deras olagliga ursprung eller för att hjälpa gärningsmannen att undandra sig de rättsliga följderna av brottet eller

2) döljer eller maskerar ovan angiven egendoms rätta karaktär, ursprung eller belägenhet eller förfogandet över den eller de rättigheter som är knutna till den, eller hemlighåller sådana uppgifter om dessa omständigheter som han enligt lag är skyldig att lämna.

Gällande lydelse

4 §

Häleri av oaktsamhet

Den som anskaffar, omhändertar eller förmedlar egendom som har frånhänts någon annan genom brott som avses i 1 § eller på annat sätt tar befattning med sådan egendom, trots att han har skäl att misstänka att egendomen har åtkommit på detta sätt, skall för *häleri av oaktsamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Narkotikalag
(41/72)

1 §

I denna lag avses med narkotiskt ämne sådana ämnen och tillverkningar, som faller under de för Finland bindande internationella konventionerna angående narkotiska ämnen, samt i *enlighet med vad genom förordning stadgas även andra ämnen med bedövande eller därmed jämförbar verkan.*

Genom förordning kan införsel, utförsel och tillverkning av samt handel med i 1 mom. avsedda ämnen och tillverkningar förbjudas samt andra för förebyggande av missbruk av narkotiska ämnen nödiga bestämmelser givas beträffande dessa ämnen och tillverkningar.

Om narkotiska ämnen, som är apoteksvaror, gäller dessutom vad om dem särskilt är stadgat.

2 §

Den som olovligen tillverkar eller låter tillverka, transporterar, utbjuder till salu, köper, säljer, förmedlar eller på annat sätt distribuerar narkotika eller gör försök därtill eller ock innehar narkotika eller använder sådan eller överlåter läkarrecept eller annan handling som

Föreslagen lydelse

4 §

Häleri av oaktsamhet

Den som anskaffar, omhändertar eller förmedlar egendom som har frånhänts någon annan genom brott som avses i 1 § *1 mom.* eller på annat sätt tar befattning med sådan egendom, trots att han har skäl att misstänka att egendomen har åtkommit på detta sätt, skall för *häleri av oaktsamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 a §

Förverkandepåföljd

Egendom som har varit föremål för ett brott som nämns i 1 § 2 mom. skall dömas förverkad till staten. På förverkandepåföljd tillämpas 2 kap. 16 § 4 mom.

47 kap.

Om narkotikabrott

(Se 5 § 1 mom. samt den nya narkotikalagen)

(Tas in i narkotikalagen)

(Tas in i narkotikalagen)

1 §

Narkotikabrott

Den som *olagligen*

1) tillverkar eller försöker tillverka narkotika eller odlar *opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika,*

2) för eller försöker föra narkotika in i eller

Gällande lydelse

berättigar till *erhållande av narkotika*, skall dömas för *narkotikabrott* till fängelse i högst två år eller böter.

3 §

Är det vid gärning som avses i 2 § fråga om i större omfattning *eller yrkesmässigt* bedriven verksamhet eller om särskilt farliga eller skadliga narkotika eller om en anseelig mängd narkotika, och bör handlingen i ovan nämnda *eller andra fall*, med beaktande av alla de omständigheter såsom en helhet, vilka lett till och framgår av brottet, anses såsom grov, skall gärningsmannen dömas för *grov narkotikabrott* till tukthus i högst tio år eller fängelse i minst ett år.

4 §

Den som för förövande av i 3 § *avsett brott* anskaffar därför erforderliga hjälpmedel eller i sagda syfte *överlåter, förmedlar* eller mottager *penningar* eller varor, skall dömas för *förberedelse till grovt narkotikabrott* till fängelse i högst två år eller böter.

5 §

Den som *olovligen till landet inför eller därifrån utför narkotika* eller gör försök därtill, skall dömas för *narkotikasmuggling till fängelse* i högst två år eller böter.

Är det vid gärning som avses i 1 mom. fråga om i större omfattning *eller yrkesmässigt* bedriven verksamhet eller om särskilt farliga eller skadliga narkotika eller om en anseelig mängd narkotika, och bör handlingen i ovan nämnda

Föreslagen lydelse

ut ur landet eller transporterar eller låter transportera narkotika,

3) säljer, förmedlar, till någon annan överlåter eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika eller

4) innehar, *försöker anskaffa* eller brukar narkotika,

skall för *narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

2 §

Grov narkotikabrott

Om vid *narkotikabrott*

1) föremålet för brottet är synnerligen farlig narkotika eller en stor mängd narkotika

2) *eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning*,

3) *gärningsmannen verkar som medlem i en grupp som organiserats särskilt för att begå sådana brott i stor omfattning*,

4) *flera människor utsätts för allvarlig fara till liv eller hälsa eller*

5) *narkotika sprids till minderåriga eller anars på ett hänsynslöst sätt*,

och narkotikabrottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov narkotikabrott* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

3 §

Förberedelse till narkotikabrott

Den som för att begå ett brott som avses i 1 § 1—3 *punkten tillverkar, i landet inför, anskaffar eller tar emot redskap, tillbehör eller ämnen som lämpar sig för att begå sådana brott*, skall för *förberedelse till narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

(Se också 4 §)

(Utgår, se 1 och 2 §)

Gällande lydelse

eller andra fall, med beaktande av alla de omständigheter såsom en helhet, vilka lett till och framgår av brottet, anses såsom grov, skall gärningsmannen dömas för grov narkotikasmuggling till tukthus i högst tio år eller fängelse i minst ett år.

Föreslagen lydelse

4 §

Främjande av narkotikabrott

Den som

1) för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika tillverkar, transporterar, överlåter eller förmedlar redskap, tillbehör eller ämnen med vetskap om deras användningssyfte eller

2) genom att låna ut pengar eller genom annan finansiering främjar narkotikabrott eller förberedelse av narkotikabrott eller i 1 punkten nämnd verksamhet med vetskap om att finansieringen används för detta ändamål,

skall, om gärningen inte utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott, för **främjande av narkotikabrott** dömas till böter eller fängelse i högst två år.

5 §

Definitioner

Med **narkotika** avses i detta kapitel narkotika enligt narkotikalagen (/).

Med **synnerligen farlig narkotika** avses narkotika vars bruk medför livsfara vid felaktig dosering, fara för allvarlig hälsoskada även vid kortvarigt bruk eller starka avvänjningssymptom.

6 §

Den som på annat än i 2—5 §§ åsyftat sätt bryter mot denna lag eller med stöd därav utfärdade stadganden, skall, såvida för gärningen icke annorstädes strängare straff är stadgat, dömas för narkotikaförseelse till böter.

(Upphävs)

7 §

Narkotika som varit föremål för i denna lag nämnt brott skall dömas förbruten till staten. Har narkotikan övergått till annan eller förlorats eller förstörts, skall dess värde helt eller delvis dömas förbrutet.

6 §

Förverkandepåföljd

Narkotika som har varit föremål för brott som avses i detta kapitel skall dömas förverkad till staten.

Gällande lydelse

Gärningsmannen eller den, för vilken eller till vars förmån han handlat, tillhörigt motorfordon eller annat transportmedel, varmed olovligen transporterats eller gjorts försök att transportera narkotika, som med avseende på värdet eller mängden utgjort den huvudsakliga lasten, eller transportmedel som i huvudsak använts för resa i syfte att olovligen transportera narkotika, skall även dömas förbrutet, dock icke, då den transporterade eller för transport avsedda mängden varit så ringa, att det vore oskäligt att döma transportmedlet förbrutet. Om på nämnt sätt använt transportmedel icke kan dömas förbrutet, skall i stället dess värde dömas förbrutet.

Utöver vad ovan i denna paragraf är stadgat skall iakttagas vad i strafflagen är stadgat om att ekonomisk fördel, som vunnits genom brott, samt för brottets begående använt eller uteslutande eller huvudsakligen därför tillverkat eller anskaffat föremål eller egendom skall dömas förbrutna.

8 §

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådant narkotiskt ämne eller föremål eller sådan annan egendom som nämns i 7 § och som kan tas i beslag, om det är sannolikt att narkotikan eller egendomen kommer att dömas förbruten till staten och om dess värde inte är betydande.

9 §

Den som gör sig skyldig till två eller flera i denna lag nämnda brott såhunda, att ettvarit brott gäller samma parti narkotika eller del därav, skall om icke något av dessa brott redan ingår i annat brott, för samtliga brott dömas till ett enda straff inom de gränser, som är stadgade i det lagrum, som upptager det strängaste straffet.

Föreslagen lydelse

Förverkade skall också dömas

1) redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som nämns i detta kapitel eller vilka anskaffats för detta ändamål och

2) tillgångar som avses i 4 § 2 punkten, även om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott; finansären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt kan dömas att förverka tillgångarna.

På förverkandepåföljd enligt 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 46 kap. 9—11 §§.

Om förverkande av ekonomisk fördel av brott stadgas i 2 kap. 16 §.

(Tas in i narkotikalagen)

(Upphävs)

7 §

Åtgärdseftergift

För bruk av narkotika och andra brott enligt detta kapitel som har samband med bruk av narkotika får, utöver vad förordningen om införande av strafflagen eller denna lag stadgar, eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna har varit ägnad att försvaga den allmänna laglydnaden. Eftergift i fråga om åtal eller straff får även ske om gärningsmannen visar att han har sökt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

sig till vård som godkänts av social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Denna lag träder i kraft den
19 .

